ΕΣΤΙΑ

ΤΟΜΟΣ ΕΙΚΟΣΤΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ

1886

[ΙΟΥΛΙΟΣ—ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ]

ΤΙΜΑΤΑΙ ΔΡ. 5—ΔΕΔΕΜΕΝΟΣ ΔΡ. 8

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ
ΛΑΥΡΙΩΤΟΥ
ΑΥΞΩΝ ΑΡΙΘ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
Μεταφορά
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ

ΑΘΗΝΗΣΙ
Γ. ΚΑΣΔΟΝΗΣ, ΈΚΔΟΤΗΣ καὶ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
Γραφεῖον τῆς Ἑστίας: Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Σταδίου, ἀριθ. 32.
1886

Ἀριθ. 563 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ ΙΑ'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΚΒ' | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἀρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ λήγει ἐτήσιαι. — Γράφεται διευθ. Ὁδὸς Σταδίου 32. | 12 Ὀκτωβρίου 1886

ΑΝΑΜΝΗΣΙΣ

Παρῆλθον ἔτη πολλὰ ἔκτοτε. Ἤμην νεώτατος, πρῶτον δὲ τότε ἐταξείδευα μόνος. Μετέβαινα εἰς Γαλλίαν διὰ τῆς Ἰταλίας. Κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν τὰ ταξείδια ἦσαν δυσκολώτερα, δαπανηρότερα, ταὐτοχρόνως δὲ καὶ βραδύτερα ἢ τὴν σήμερον. Τὰ ἀτμόπλοια δὲν διέσχιζον μετὰ τῆς αὐτῆς ταχύτητος τὴν θάλασσαν, οὐδ' ἦσαν πολυάριθμα ὡς τώρα, ἐστάθμευον δὲ εἰς πολλοὺς λιμένας δίδοντα καιρὸν εἰς τοὺς ἐπιβάτας πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν πόλεων ὁπόθεν διήρχοντο, ἐὰν (ἐννοεῖται) εἶχον διαβατήρια ἐν τάξει καὶ ἐπετρέπετο ἡ ἐλευθεροκοινωνία. Ἀλλ' οὔτε σιδηρόδρομοι συνέδεον εἰσέτι τὰς πόλεις τῆς Εὐρώπης, συντέμνοντες τὰς ἀποστάσεις. Διὰ ξηρᾶς ὡς καὶ διὰ θαλάσσης ὁ περιηγητὴς μετεφέρετο ἄνευ βίας, τῷ ἐδίδετο δὲ καιρὸς δὰ νὰ ἀναπνεύσῃ, νὰ ἀναπαυθῇ καὶ νὰ ἱκανοποιήσῃ τὴν περιέργειάν του. Καὶ μετὰ πόσης περιεργείας περιηγεῖται τις ὅτε, νέος ἔτι, βλέπει κατὰ πρῶτον νέον καὶ ἄγνωστον κόσμον! Πῶς τὰ πάντα τότε ἐξεγείρουν τὸν θαυμασμὸν καὶ ἐξάπτουν τὴν φαντασίαν! Ὤ, ἡ νεότης! Πόσον καλλύνει τὰ πάντα ἐνόσῳ διαρκεῖ, καὶ πόσον ταχέως παρέρχεται!

Μετὰ εἰκοσιτεσσάρων ὡρῶν διαμονὴν εἰς Νεάπολιν μετεβαίνομεν εἰς Σιβιταβέκιαν. Ἀφοῦ ἐπεσκέφθην ὅσα πλειότερα ἠδυνήθην ἐκ τῶν ἀξιοθεάτων τῆς Νεαπόλεως, ἐπέστρεψα ἐγκαίρως εἰς τὸ ἀτμόπλοιον προτοῦ ἀνελκυσθῇ ἡ ἄγκυρα. Τὸ κατάστρωμα ἦτο πλῆρες ἀνθρώπων. Μετὰ δυσκολίας ἠδυνήθην ν' ἀνεύρω μεταξὺ τοῦ συνωθουμένου πλήθους τοὺς παραμείναντας ἐκ τῶν ἐξ Ἑλλάδος συνταξειδιωτῶν μου. Τὸ σημεῖον τῆς ἀναχωρήσεως δὲν εἶχεν εἰσέτι δοθῇ, ὥστε δὲν ἦτο εὔκολον νὰ διακρίνω τίνες ἐκ τῶν πολλῶν θὰ προστεθῶσιν εἰς τοὺς ἐπιβάτας τοῦ ἀτμοπλοίου, καὶ τίνες ἦλθον πρὸς ἀποχαιρετισμὸν τῶν ἀναχωρούντων. Καθόσον ὅμως παρῆρχετο ἡ ὥρα, οἱ ἐναγκαλισμοί, οἱ ἀποχαιρετισμοὶ καὶ αἱ βαθμιαῖαι ἀποχωρήσεις ἠραίωσαν τὴν συρροὴν ἐκείνην. Οἱ πωληταὶ κοραλίων καὶ κτενίων καὶ καθισμάτων καὶ κοσμημάτων, τακτοποιοῦντες τὰ ἐμπορεύματά των, ἤρχισαν ὁ εἷς μετὰ τὸν ἄλλον νὰ καταβαίνωσιν εἰς τὰς λέμβους, οἱ ναῦται ἐτέθησαν εἰς κίνησιν ἀνασύροντες σχοινία, κλείοντες τὰς ἀνοικτὰς ἀποθήκας, εἰς δὲ τὴν γενικὴν ταραχὴν προσετέθη καὶ ὁ συριγμὸς τοῦ ἀτμοῦ, προαναγγέλλων τὸν προσεχῆ ἀπόπλουν.

Ἐντούτοις ἅμα ἐπιστρέψας εἰς τὸ ἀτμόπλοιον, ἐν μέσῳ τῆς ἐπικρατούσης εἰσέτι κινήσεως καὶ συγχύσεως, παρετήρησα εἰς τὴν ἡσυχωτέραν ἄκραν τῆς πρύμνης καθημένους τρεῖς,—δύο γυναῖκας καὶ ἕνα ἄνδρα,—οἵτινες ἐφαίνοντο καταλαβόντες πρὸ ὥρας ἱκανῆς τὴν γωνίαν ἐκείνην τοῦ καταστρώματος.

Ἐκ τῶν δύο γυναικῶν ἡ μέν, νέα, νεωτάτη, ἐξηπλωμένη ἐπὶ μακροῦ ψαθίνου καθίσματος, μὲ προσκέφαλα ὑποστηρίζοντα τὸ σῶμα καὶ τὴν κεφαλήν της, παρηκολούθει μὲ βλέμμα μελαγχολικὸν τὴν ἐπὶ τοῦ πλοίου ζωηρότητα. Ἡ ἄλλη, προβεβηκυῖα τὴν ἡλικίαν, ἐκάθητο ὄπισθεν τῆς νέας ἐπὶ τοῦ γύρω τοῦ καταστρώματος ξυλίνου θρανίου. Ἐπὶ δὲ σκαμνίου χαμηλοῦ, γέρων ἔχων ὕψος ἀρχαίου στρατιωτικοῦ, κρατῶν βιβλίον εἰς χεῖρας, ἀλλὰ μὴ ἀναγινώσκων, ἐπρόσεχε μετὰ στοργῆς εἰς πᾶσαν τῆς νέας κίνησιν καὶ ἐνίοτε ἀπηύθυνε πρὸς αὐτὴν ταπεινῇ τῇ φωνῇ τὸν λόγον.

Προφανῶς ἦτο πατὴρ συνοδεύων θυγατέρα πάσχουσαν, ἀντὶ δὲ μητρὸς τὴν περιέθαλπεν ἡ γραῖα ὑπηρέτριά της.

Αἱ ἐντυπώσεις τῆς νεότητος εἶνε ἀληθῶς ἀνεξάλειπτοι. Μορφαί τινες μένουν διὰ παντὸς ἐγκεχαραγμέναι εἰς τὴν μνήμην,—συμβάντα πρὸ ἐτῶν πολλῶν διελιχθέντα ἐνώπιον τῶν ὀφθαλμῶν μας διατηροῦνται ἀείποτε ζῶντα εἰς τὸ βάθος τῆς φαντασίας καὶ ἀναπηδοῦν αἴφνης ἐκεῖθεν ἀπρόκλητα, χωρὶς νὰ γνωρίζωμεν τὸ πῶς καὶ τὸ διατί. Τὴν νέαν ἐκείνην μόλις εἶδα, μόλις ἤκουσα τὴν ἀσθενῆ φωνήν της, δὲν γνωρίζω τὸ ὄνομά της, ἀλλ' οὔτε κἂν τὴν πατρίδα της, ἐπὶ ὥρας μόνον τινὰς ἡ παρουσία της ἐπεσκίασε τὴν ψυχήν μου, καὶ ὅμως ποτὲ δὲν τὴν ἐλησμόνησα, οὔτε ποτὲ θὰ τὴν λησμονήσω!

Ἦτο ξανθή, πολὺ ξανθή. Ἐφαίνετο ἐκ πρώτης ὄψεως ὅτι ἦτο γέννημα τῆς Ἄρκτου. Ἐκ τοῦ μεταξὺ τῶν ἐπιβατῶν γενομένου μετέπειτα λόγου περὶ αὐτῆς, ἐσχημάτισα τὴν ἰδέαν ὅτι

ἦτο Πολωνίς, ἀλλ' οὐδεμίαν ἔχω βεβαιότητα περὶ τούτου. Τὰ χαρακτηριστικά της ἦσαν κανονικά, ἡ ἔκφρασις τοῦ προσώπου της γλυκυτάτη, ἀλλ' ἦτο ἰσχνή, ὠχρὰ καὶ ἐξησθενημένη. Οἱ μεγάλοι γλαυκοὶ ὀφθαλμοί της ἐφαίνοντο μεγαλείτεροι ἔτι ὡς ἐκ τῆς ὠχρότητος καὶ τῆς ἀδυναμίας της, τὸ δὲ βλέμμα της ἀνεπαύετο εἰς ὅ,τι ἠτένιζεν, ὡς ἀπηυδημένον ἐκ λύπης ἀφάτου.

Ἅμα τὴν εἶδα μὲ συνεκίνησεν ἡ θέα της. Μοῦ ἦλθον εἰς τὸν νοῦν ὄντα ἀγαπητά, ἀνεπόλησα τὴν οἰκογένειαν, τὴν πατρίδα. Ἡ ὠχρὰ ἐκείνη θελκτικὴ μορφὴ ἠμαύρωσε διὰ μιᾶς τὴν φαιδρότητα τῶν πρώτων ἐντυπώσεων τῆς ξενιτείας. Τὸ θλιβερόν της βλέμμα ἐπληρμύρησε θλίψεως τὴν ψυχήν μου. Ἐκάθησα ἐπὶ τοῦ ἀπέναντι θρανίου, παρὰ τὴν πρύμνην, ὀπίσω ὀπίσω, ὥστε νὰ μὴ μὲ παρατηρήσῃ οὔτε ἐκείνη οὔτε ὁ πατήρ της, καὶ δὲν ἔβλεπα οὔτε ἐπρόσεχα εἰς ἄλλο οὐδέν.

Ὁ ἰατρὸς τοῦ ἀτμοπλοίου διέκοψε τὴν προσήλωσίν μου δι' εὐθύμου προσαγορεύσεως, ἐρωτῶν πῶς διεσκέδασα εἰς Νεάπολιν. Ἦτο ἀγαθώτατος ἄνθρωπος, ἀγαπῶν τοὺς ἀστεϊσμοὺς καὶ συντελῶν διὰ τῆς ζωηρότητός του εἰς τὴν ἐπίσπευσιν τῆς μεταξὺ τῶν συνεπιβατῶν ἐνάρξεως φιλικῶν σχέσεων. Μὲ εἶχε λάβει ὑπὸ τὴν προστασίαν του εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς καὶ μὲ μετεχειρίζετο ὡς ἀρχαῖος οἰκογενειακὸς φίλος. Ἦτο πεντηκοντούτης περίπου, κατ' ἐκείνην δὲ τὴν περίοδον τῆς ζωῆς μου ἐθεώρουν τοὺς πεντηκοντούτεις ὡς γέροντας· ἀλλ' ἡ εὐθυμία του δὲν ἐπέβαλεν ὅσον σέβας προϋπέθετεν ἡ μεταξύ μας διαφορὰ ἡλικίας. Ἀπ' ἐναντίας εἴχομεν γίνει ἐντὸς ὀλίγου φίλοι, ὡς συνομήλικοι.

Ὁ ἰατρὸς ἐκάθισε πλησίον μου πρὸς ἐξακολούθησιν τῆς συνδιαλέξεως καὶ εἶδε τότε κατὰ πρῶτον τοὺς ἀντικρύ μου καθημένους ξένους. Ἡ θέα τῆς ἀσθενοῦς εἵλκυσε τὴν προσοχήν του. Τὴν ἔβλεπεν ἐπὶ ὥραν σιωπῶν. Ἡ εὐτραπελία του διεκόπη.

— Τί πάσχει ἀρά γε; ἠρώτησα.

— Δὲν τὴν βλέπεις; Φθισικὴ ἡ δυστυχής!

Καὶ ἐγερθεὶς ἐπλησίασε καὶ ἀπέτεινε τὸν λόγον πρὸς τὸν γέροντα, μετ' ὀλίγον δὲ λαβὼν σκαμνίον ἐκάθισεν ἐκεῖ καὶ μοῦ ἀπέκρυψε μὲ τὰ εὐρέα νῶτά του τὴν κεφαλὴν τῆς πασχούσης.

Φθισική! Ἐγνώριζα τί σημαίνει φθίσις. Ἐνθυμήθην ἀμέσως ἕνα διδάσκαλον τοῦ σχολείου μου, νέον ἰσχνόν, ὠχρόν, μὲ κηλίδας ἐρυθήματος ἐπὶ τῶν κοίλων παρειῶν του, μετὰ κόπου ἐρχόμενον εἰς τὸ μάθημα, παραδίδοντα μετὰ κόπου, καὶ συχνάκις διακοπτόμενον διὰ νὰ βήξῃ. Ἔπειτα ὁ διδάσκαλος δὲν ἤρχετο, τὰ μαθήματα ἔπαυσαν, ἐμάθομεν ὅτι ἦτο κλινήρης, καὶ μετ' ὀλίγας ἑβδομάδας οἱ μαθηταί του ἠκολουθήσαμεν τὴν κηδείαν του. Δὲν εἶχα εἰσέτι ἴδει ἄλλο ὄψμα τῆς φθίσεως, ἀλλ' ἐγνώριζα ὅτι οἱ φθισικοὶ ἀποθνήσκουν, καὶ μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς προσηλωμένους εἰς τὰ νῶτα τοῦ ἰατροῦ ἐπανέβλεπα διὰ τῆς φαντασίας τὴν νεκρώσιμον ἐκείνην συνοδίαν, καὶ τὸν διδάσκαλόν μου φερόμενον ὑπὸ τεσσάρων ἐκ τῶν μεγαλειτέρων μαθητῶν ἐντὸς τοῦ ἀνθοσκεποῦς νεκροκραββάτου του.

Ἐντούτοις ἡ ἄγκυρα ἀνειλκύσθη, οἱ τροχοὶ περιεστράφησαν πλήττοντες παταγωδῶς τὴν θάλασσαν καὶ ἤρχισε τὸ ἀτμόπλοιον νὰ κινῆται. Ἠγέρθην τότε καὶ στηριχθεὶς ἐπὶ τῆς ὄπισθεν τοῦ πηδαλίου σπείρας σχοινίων, ἔβλεπα τὴν ὡραίαν πόλιν ἐκ τῆς ὁποίας ἀπεμακρυνόμεθα. Ἡ ἀπέραντος ἔκτασις αἰγιαλοῦ, τὴν ὁποίαν καλύπτει διὰ τῶν οἰκιῶν, τῶν παλατίων καὶ τῶν ἐκκλησιῶν της, ἀπήστραπτεν ὑπὸ τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου, κλίνοντος πρὸς τὴν δύσιν του. Ἡ χλοερὰ πέριξ ζώνη τῶν καταφύτων λόφων ἐπηύξανε διὰ τῆς ἀντιθέσεως τοῦ πρασίνου της χρώματος τὴν λαμπρότητα τῶν πυκνῶν οἰκοδομῶν. Δεξιόθεν τῆς πόλεως ὁ Βεσούβιος, ἀνυψῶν ἀγερώχως τὰ τραχέα στέρνα, ἐμαύριζεν ἄνωθέν του τὸν κυανοῦν οὐρανόν, ἐπεκτείνων εἰς νέφος τὴν στήλην τῶν ἀενάων καπνῶν του.

Ὅτε τὸ ἀτμόπλοιον ἐξῆλθε τοῦ λιμένος καὶ ἤρχισε νὰ γίνηται ἐπαισθητὴ ἡ δρόσος τῆς θαλάσσης, ἡ γραῖα ὑπηρέτρια ἐπρόσθεσε μετὰ θωπευτικῆς φροντίδος σκεπάσματα εἰς τοὺς πόδας καὶ τὰ νῶτα τῆς ἐξηπλωμένης νέας. Ὁ καιρὸς ἦτο ὡραῖος. Ἀληθῶς, πρὸς δυσμὰς τὸ ζοφερὸν τοῦ ὁρίζοντος δὲν ἐφαίνετο προαναγγέλλον ἐξακολούθησιν τῆς γαλήνης, ἀλλ' ἡ ἀπειλὴ τὴν ὁποίαν τὰ νέφη ἐκεῖνα ὑπέκρυπτον ἦτο εἰσέτι μακράν, τὸ δὲ ἀτμόπλοιον διέσχιζε θάλασσαν ἀκύμαντον, μόλις ρυτιδουμένην ἀπὸ τὴν πνοὴν ἐλαφροῦ ἀέρος. Μόνοι οἱ δύο τροχοὶ ταράσσοντες τὰ νερὰ ἐχάρασσον ὄπισθεν ἡμῶν τὸ πέλαγος διὰ διπλῆς γραμμῆς κλιμακωτοῦ ἀφροῦ.

Ὦ! πῶς ἐπεθύμουν νὰ πλησιάσω πρὸς τὴν πάσχουσαν, ν' ἀποτείνω πρὸς αὐτὴν ὀλίγας λέξεις συμπαθείας, νὰ σύρω τὸ σκέπασμα ἐπὶ τῆς ἄκρας τοῦ μικροῦ της ποδός, τὸν ὁποῖον ἔβλεπα μακρόθεν ἀσκεπῆ, νὰ ὑψώσω τὸ προσκέφαλόν της ὅτε ἔστρεφε τὸ βλέμμα πρὸς τὴν ἀπέχουσαν ἤδη ξηρὰν καὶ πρὸς τὴν κορυφὴν τοῦ καπνίζοντος ἡφαιστείου! Ἦτο κενὸν πλησίον της τὸ σκαμνίον ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐκάθητο πρὸ ὀλίγου ὁ ἰατρός, ἀλλὰ δὲν ἐτόλμων νὰ πλησιάσω.

Ἡ ὥρα βαθμηδὸν παρήρχετο, ὁ ἥλιος ἐπλησίαζε πρὸς τὴν δύσιν του καὶ ὁ ἀὴρ ἐγίνετο δροσερώτερος. Ἡ ὑπηρέτρια ἐγερθεῖσα ἔκυψε πρὸς τὴν νέαν καὶ ἐψιθύρισε λέξεις τινὰς μὲ ταπεινὴν ἔνδειξιν τρυφερότητος. Ἐκείνη ἔστρεψε βραδέως πρὸς τὴν γραῖαν τοὺς ὀφθαλμούς. Δὲν ὡμίλησε, ἀλλὰ τὸ βλέμμα της ἔλεγεν: Ὤ, ἄφες με!

Θέλω νὰ ἴδω ἀκόμη τὴν θάλασσαν καὶ τὸν οὐρανὸν καὶ τὸν δίσκον τοῦ δύοντος ἡλίου!— Ἀλλ' ὁ γέρων ἔθεσε περιπαθῶς τὴν χεῖρα ἐπὶ τῆς χειρός της καὶ ἐλάλησε πρὸς αὐτήν, καὶ ἦτο ἱκετευτικὸς τῆς φωνῆς του ὁ τόνος.

Ἡ νέα ἀνέκυψε καὶ ἐπροσπάθησε νὰ ἐγερθῇ, ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο νὰ κινηθῇ μόνη. Ὁ γέρων καὶ ἡ ὑπηρέτρια τὴν ὑπεστήριξαν ἑκατέρωθεν καὶ ἐβοήθησαν τὰ βραχέα ἐπὶ τοῦ καταστρώματος βήματά της.

Ἐνῷ ἠγείρετο ἔπεσεν ἐκ τοῦ φορέματός της ἀπαρατήρητον τὸ χειρόκτιόν της. Ἀ! Διατί δὲν τὸ ἐκράτησα! Ἔκυψα καὶ τὸ ἐπῆρα, προχωρήσας δὲ τὸ ἔδωκα εἰς τὴν ὑπηρέτριαν. Ἡ ἀσθενὴς μὲ εἶδε καὶ κλίνασα ἐπιχαρίτως τὴν κεφαλήν, μὲ γλυκὺ μειδίαμα εἰς τὰ κάτωχρα χείλη, ἐπρόφερεν ἰταλιστὶ ἓν εὐγενὲς Εὐχαριστῶ, καὶ ἤρχισε πάλιν νὰ βήχῃ. Ἀπεσύρθην τεταραγμένος.

Ὁ κόπος μὲ τὸν ὁποῖον ἔκαμε τὰ ὀλίγα ἐκεῖνα βήματα, κρεμαμένη σχεδὸν ἀπὸ τὸν βραχίονα τοῦ πατρός της, ὁ ξηρὸς καὶ ὑπόκωφος ἐκεῖνος βήξ, ἐμαρτύρουν, περισσότερον καὶ ἀπὸ τὴν ὠχρότητά της, τὸν βαθμὸν τῆς ἐξασθενήσεώς της. Ἦτο προωδευμένη, πολὺ προωδευμένη ἡ νόσος. Εἰς μάτην ἀπὸ τὴν βόρειον πατρίδα των τὴν ἔφερεν ὁ δυστυχὴς πατὴρ πρὸς ἀνάκτησιν ζωῆς ὑπὸ τὸν ἥλιον τῆς μεσημβρίας. Ἡ ζωὴ κατέλιπε βαθμηδὸν τὸ εὔχαρι σῶμά της. Ἀλλὰ διατί ἀνεχώρουν ἐκ Νεαπόλεως διευθυνόμενοι πρὸς ἄρκτον; Μὴ ὁ γέρων ἀπελπισθεὶς ἤθελε νὰ ἐπαναφέρῃ τὴν θυγατέρα ζῶσαν εἰσέτι εἰς τὰς ἀγκάλας μητρός, περιμενούσης ἐναγωνίως νὰ τὴν ἐπανίδῃ εἰς τὴν μεμακρυσμένην ἑστίαν των; Ἢ μὴ ἐπεθύμει νὰ ἴδῃ τὴν θυγατέρα του ἀποθνήσκουσαν ἐκεῖ ὅπου ἡ μήτηρ της ἀπέθανε, καὶ νὰ τὴν ἐνταφιάσῃ πλησίον τῆς συζύγου του, εἰς τὸν τάφον ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἤθελε καὶ αὐτὸς νὰ ἀναπαυθῇ;

Ὁ ἥλιος ἐπὶ τέλους ἔδυσε διασχίζων μὲ τὰς τελευταίας του ἀκτῖνας τὰ ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον πυκνούμενα νέφη, ἡ δὲ αὔρα, ἥτις ἕως πρὸ ὀλίγου μᾶς ἐδρόσιζε, μετεβάλλετο ἤδη εἰς πνοὰς διακεκομμένας ἀνέμου βιαίου. Ἡ ἑσπέρα προσελάμβανεν ὄψιν ἀγρίαν. Θὰ χοροπηδήσωμεν ἀπόψε, ἔλεγον οἱ ναῦται ἀναμεταξύ των, ἐπεκύρουν δὲ τὴν προρρησιν αἱ ποικίλαι ἐπὶ τοῦ πλοίου προετοιμασίαι τοῦ πληρώματος, καὶ κάτω εἰς τὴν αἴθουσαν αἱ τῶν ὑπηρετῶν, ἐξασφαλιζόντων διὰ σχοινίων τὰ κινητὰ σκεύη καὶ ἔπιπλα.

Ἔμενα ἐπὶ τοῦ καταστρώματος βλέπων τὸ πυκνούμενον σκότος τῆς νυκτὸς καὶ τὴν ἐπερχομένην τρικυμίαν. Ὁ αὐξάνων πάταγος τῶν θραυομένων κυμάτων, ὁ ἐπιτεινόμενος συριγμὸς τοῦ ἀνέμου, δὲν ἀπέσπων τὰς σκέψεις μου ἀπὸ τὴν ἄγνωστον νέαν. Πῶς εἶναι ἀρά γε; Ὑποφέρει; Θὰ δυνηθῇ ν' ἀνθέξῃ εἰς τὰς δονήσεις τοῦ σκάφους, ὅταν ὁ σάλος του δεινωθῇ ὑπὸ τὴν βίαν τῆς προσεγγιζούσης καταιγίδος;

Οἱ ἐπιβάται πάντες ἀπεσύρθησαν ὁ εἷς μετὰ τὸν ἄλλον εἰς τοὺς κοιτωνίσκους των. Ἐκτὸς τῶν βαρέων ὑποδημάτων τῶν ναυτῶν ἐπὶ τῶν σανίδων τοῦ πλοίου, ἄλλος ἀνθρώπινος κρότος δὲν ἠκούετο ἐν μέσῳ τῆς βοῆς τοῦ ἀνέμου καὶ τῆς θαλάσσης. Ἦτο ζοφερὰ ἡ νύξ. Τὰ νέφη ἐκάλυψαν ὁλόκληρον τὸν οὐρανόν. Ἄστρον δὲν ἐφαίνετο. Μόνος ὁ φωσφορώδης ἀφρὸς τῶν ἐξηγριωμένων κυμάτων ἀπήστραπτεν ἐντὸς τοῦ σκότους. Καὶ ηὔξανεν ἡ ὁρμὴ τοῦ ἀνέμου, τὸ δὲ πλοῖον ἐσείετο ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον, καὶ ἐκυλίετο ἔνθεν κἀκεῖθεν, καὶ ἐπήδα ὑψούμενον καὶ καταπίπτον.

Στυλωμένος παρὰ τὴν εἴσοδον τῆς αἰθούσης, προφυλαττόμενος ὅσῳ ἠδυνάμην ἀπὸ τὴν πνοὴν τοῦ ἀνέμου καὶ ἀπὸ τοὺς ἀφροὺς τῶν κυμάτων, ἀνὰ πάντα βίαιον τοῦ πλοίου κλονισμὸν ἐσκεπτόμην πῶς ἡ ἐξηντλημένη νέα θὰ δυνηθῇ διὰ τῶν ἀσθενῶν χειρῶν νὰ στερεώσῃ τὸ ἐλαφρὸν σῶμα ἐντὸς τῆς σαλευομένης κλίνης της, ἐσκεπτόμην πῶς θὰ διέλθῃ τὰς μακρὰς ὥρας τῆς ἀγρίας νυκτός, καὶ ἀνεμιγνύετο εἰς τὰς σκέψεις μου ἡ θλιβερὰ ἀνάμνησις τῆς ἐκφορᾶς τοῦ νεκροῦ διδασκάλου μου.

Ἐπὶ τέλους τὰ κύματα πηδῶντα ὑπεράνω τοῦ πλοίου μὲ ἠνάγκασαν νὰ καταβῶ εἰς τὴν αἴθουσαν. Ὁ μόνος λύχνος ὅστις τὴν ἐφώτιζεν, ἐκκρεμὴς ἀναμέσον τῶν ἑκατέρωθεν κυλινδουμένων πλευρῶν τοῦ σκάφους, ἐδείκνυε μέχρι τίνος βαθμοῦ εἶχε δεινωθῇ ὁ σάλος. Αἱ θύραι τῶν κοιτωνίσκων γύρω ἦσαν κλεισταί, γόοι δὲ καὶ οἰμωγαὶ ἀντήχουν ἐκ τινων ἐξ αὐτῶν. Δὲν ἀπεφάσιζα νὰ εἰσέλθω εἰς τὸν ἰδικόν μου, ἰδὼν ὅτι εἰς Νεάπολιν ἀπέκτησα ὡς σύνοικον Ἰταλὸν εὐτραφῆ, μετὰ τοῦ ὁποίου δὲν ἐπεθύμουν νὰ συνάψω γνωριμίαν ὑπὸ τοιαύτας περιστάσεις. Ἐκάθισα ἐπὶ τοῦ κύκλω τῆς τραπέζης θρανίου, ἐστήριξα τοὺς βραχίονας ἐπὶ τῆς τραπέζης, ἐπὶ δὲ τῶν βραχιόνων τὴν κεφαλήν, καὶ ἠσθάνθην τὸν ὕπνον καταβαίνοντα εἰς τὰ βεβαρημένα βλέφαρά μου.

Δὲν γνωρίζω ἐὰν ἐκοιμώμην ἢ ἤμην ἔξυπνος ὅτε ἤκουσα αἴφνης τὴν θύραν τοῦ ἀντικρύ μου κοιτωνίσκου ἀνοιγομένην. Ἤγειρα τὴν κεφαλήν. Ὁ πατὴρ τῆς νέας, ἀνασύρων τὸ ὄπισθεν τῆς θύρας ἐρυθρὸν παραπέτασμα, πελιδνός, ἔντρομος, ἔστρεφε τὰ βλέμματα πρὸς τὸ δωμάτιον τῆς ὑπηρεσίας.

— Ἠμπορῶ νὰ σᾶς χρησιμεύσω; ἠρώτησα. Τί θέλετε;

— Τὸν ἰατρόν!... Ἡ κόρη μου...

Ἀνέβην δρομαῖος εἰς τὸ κατάστρωμα. Τοῦ ἰατροῦ τὸ δωμάτιον ἔκειτο πλησίον τῆς μηχανῆς. Ὁ ἄνεμος ἔπνεε φοβερός, ὁ ἀφρὸς τῶν κυμάτων κατέπιπτεν ὡς ραγδαία βροχή, μετὰ κόπου ἠδυνήθην νὰ φθάσω μέχρι τῆς θύρας τοῦ ἰατροῦ-

Τὴν ἔκρουσα ἐπανειλημμένως μέχρις οὗ ἐπὶ τέλους ἠκούσθη ἡ φωνή του.

— Ποῖος εἶναι ;

— Μία ἀσθενὴς σὲ ζητεῖ.

— Ἀ ! Γνωρίζω ποία ! Ἔλα μέσα.

Καὶ ἤνοιξε τὴν θύραν. Δὲν εἶχεν ἐκδυθῆ. Ἐφόρεσεν ἐν βίᾳ τὸν ἐπενδύτην του, ἔλαβεν ἐκ τοῦ γραφείου του κιβώτιον περιέχον φάρμακα καὶ ἐξήλθομεν τοῦ δωματίου. Τὸν συνώδευσα μέχρι τῆς θύρας τοῦ κοιτωνίσκου. Ὁ γέρων ἤνοιξεν ἅμα μᾶς ἤκουσε, ἥρπασεν ἐκ τῆς χειρὸς τὸν ἰατρόν, τὸν ἔσυρεν ἐντὸς τοῦ δωματίου καὶ ἔκλεισε τὴν θύραν.

Ἐκάθισα ἐκεῖ καὶ ἐπερίμενα. Ἐπερίμενα ἐπὶ ὥραν πολλήν. Τὸ σκάφος ἐκυλίετο ἀδιακόπως. Ἔτριζον τὰ ξύλα του, ἡ θάλασσα ἐβρόντα θραυομένη ἐπὶ τῶν πλευρῶν του, ἀναμέσον δὲ τῆς ἀγρίας βοῆς ἠκούετο ὁ τακτικὸς κτύπος τῆς μηχανῆς, παλαιούσης μὲ τὰ στοιχεῖα. Ἀλλ' οὐδὲν ἤκουα ἐκ τῶν παρὰ τὴν πάσχουσαν γινομένων.

— Τί ἔπαθεν ἄρά γε ; τί ἔπαθε ; Καὶ ἔσφιγγα ἐναγωνίως τὰς χεῖρας.

Διατί συνεκεντροῦτο τοσοῦτον εἰς αὐτὴν ὁλόκληρος ἡ ψυχή μου ; Διατί μοῦ ἔπνιγε τὸν λαιμὸν ἡ πλημμύρα τῆς λύπης ; Τί κοινὸν μεταξὺ ἐκείνης κ' ἐμοῦ ; Διατί τὰ θολὰ βλέμματά μου προσηλοῦντο εἰς μόνην τῆς ὠχρᾶς της μορφῆς τὴν ἀποῦσαν εἰκόνα ;

Ὤ ! πῶς πύχόμην νὰ κοπάσῃ ἡ τρικυμία ! Ἠσθανόμην ὅτι χάριν της θὰ ἔδιδα κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν τὸ πᾶν διὰ νὰ ἐπέλθῃ ἡ γαλήνη. Ἀλλ' ἐξηκολούθουν τὰ κύματα πλήττοντα μανιωδῶς τὸ σκάφος καὶ δὲν ἐμετριάζετο ὁ σάλος.

Καὶ παρήρχετο ἡ ὥρα χωρὶς νὰ γνωρίζω τί γίνεται ὄπισθεν τοῦ ξυλίνου διαφράγματος, τὸ ὁποῖον μὲ ἐχώριζεν ἀπὸ τὴν κοίτην της, χωρὶς ν' ἀκούω οὐδεμίαν ἐκεῖθεν φωνήν, οὐδένα ἦχον. Οὔτε κἂν τὸν ἀσθενῆ της βῆχα ἤκουα. Καὶ ἔτεινα τὰ ὦτα μὲ τὴν ἐλπίδα ἴσως τὸν ἀκούσω.

Ἦτο γενικὴ ἡ σιωπὴ ἐντὸς τῆς αἰθούσης. Οὐδὲν ἠκούετο καὶ ἐκ τῶν λοιπῶν γύρω κοιτωνίσκων. Ἡσύχαζον ἢ ἐκοιμῶντο οἱ ἐπιβάται. Μόνον ἐκεῖ, ἀντικρύ μου, ἐγνώριζα ὅτι οὔτε ἡσυχία οὔτε ὕπνος ὑπάρχει, καὶ ὅμως βαθεῖα κ' ἐκεῖ σιωπή.

Ἐπὶ τέλους ἡ θύρα ἠνοίχθη. Ἠνοίχθη, καὶ εἶδα τὴν γραῖαν ὑπηρέτριαν, μὲ τὰ δάκρυα ῥέοντα εἰς τὰς παρειάς της, ἀνασύρουσαν τὸ ἐρυθρὸν παραπέτασμα, καὶ τὸν ἰατρὸν μὲ τὰς ὀφρῦς συνεσταλμένας, μὲ τὸ πρόσωπον κατηφὲς ἐξερχόμενον τοῦ δωματίου.

Δὲν ἀπηύθυνα ἐρώτησιν, δὲν ἐπρόφερα λέξιν. Ἐνόησα ὅτι ἐπῆλθε τὸ τέλος !

— Τί μένεις ἐδῶ ; μοῦ εἶπεν ἡσύχως ὁ ἰατρός. Ἔλα μαζῆ μου. Καὶ μὲ ἔσυρεν εἰς τὸ δωμάτιόν του.

—

Περὶ μεσημβρίαν ἐλλιμενίσθημεν εἰς Σιβιτα-βέκιαν. Δὲν ἀπεβιβάσθην ἐκεῖ. Ἔμεινα ἐντὸς τοῦ κλοίου.

Πρὸς τὸ ἑσπέρας ὁ γέρων κρατῶν εἰς τὴν ἀγκάλην τὸ πτῶμα τῆς θυγατρός του, ὡς μήτηρ φέρουσα βρέφος κοιμώμενον, κατέβη τὴν κλίμακα τοῦ ἀτμοπλοίου. Πέπλος λευκὸς ἐκάλυπτε τὴν νεκρὰν ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν. Ὁ γέρων δὲν ἔκλαιε, ἀλλ' ἡ ἔκφρασις τοῦ προσώπου του ἐμαρτύρει ἄλγος βαθύτερον ἢ ὅσα δάκρυα ἠδύνατο νὰ χύσῃ. Ὁ ἰατρὸς καὶ ἡ ὑπηρέτρια, ἡσύχως θρηνοῦσα, τὸν συνώδευον.

Οἱ ἐπὶ τοῦ καταστρώματος ὀλίγοι θεαταὶ τῆς σπαραξικαρδίου ἐκφορᾶς, ἠκολουθήσαμεν διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τὴν νεκροφόρον λέμβον, μέχρις οὗ τὴν ἀπέκρυψαν παρὰ τὴν προκυμαίαν τὰ ἄλλα ἐντὸς τοῦ λιμένος πλοῖα.

Δ. Βικελας

ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ

Ἀπορίας ἄξιον εἶνε μεθ' οἵας βραδύτητος μετακινεῖται παρ' ἡμῖν πᾶν κακῶς κείμενον. Ὅ,τι ἐγένετο ἐν Ἑλλάδι ἀτελὲς ἕνεκα ἀπειρίας ἢ ἀμελείας ἢ τῶν καιρικῶν περιστάσεων, ἐπέχει ὑριστικῶς πλέον θέσιν τοῦ ὅ,τι ἔδει γενέσθαι. Ἐπαναπαυόμεθα εἰς τοῦτο, ἡσυχον ἔχοντες τὴν συνείδησιν ὅτι ἐξεπληρώσαμεν τὸ καθῆκον ἡμῶν, μηδαμῶς ζητοῦντες νὰ βελτιώσωμεν ἢ ἀντικαταστήσωμεν τὸ πραχθέν. Οὕτω δὲ τὸ ὁπωσδήποτε τετελεσμένον ἐγείρεται κώλυμα ἀνυπέρβλητον εἰς τὸ χρήσιμον καὶ ἀπαραίτητον. Τοῦτο μαρτυρεῖ ἐν πολλοῖς ἡ κατάστασις τῆς διοικήσεως καὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως παρ' ἡμῖν.

Ἐν τῷ κεφαλαίῳ Γ'. τοῦ περὶ δημοτικῶν σχολείων νόμου τοῦ 1834 σημειοῦνται τὰ ἑπόμενα :

«Τὰ σχολεῖα τῶν κορασίων, ὅπου τοῦτο εἶνε δυνατόν, πρέπει νὰ εἶνε χωριστὰ ἀπὸ τὰ τῶν παιδίων, νὰ προΐστανται δὲ αὐτῶν διδασκάλισσαι.

Εἰς τὰ σχολεῖα τῶν κορασίων ἐφαρμόζονται τὰ ῥηθέντα εἰς τοὺς παραγράφους 1—3 καὶ 6—57 καθ' ὅσον εἶνε ἐνεργητέα.»

Ἔκτοτε δὲ τὰ δημοτικὰ σχολεῖα τῶν θηλέων ὡς καὶ τὰ τῆς μέσης αὐτῶν παιδεύσεως εἰσι σχεδὸν ὅμοια πρὸς τὰ τῶν ἀρρένων. Τὸ γένος τῶν μαθητῶν μόνον διαφέρει, ἀλλὰ τὰ διδακτικὰ βιβλία καὶ ὁ τρόπος τῆς διδασκαλίας κατ' οὐδὲν παραλλάσσουσι. Ἂν ἀδελφὸς καὶ ἀδελφή, ἐπὶ παραδείγματι, ἀνήκωσιν εἰς τὴν αὐτὴν σχολειακὴν τάξιν, τὴν ἑσπέραν θὰ ἐπιστρέψωσιν ἐκ τῶν σχολείων αὐτῶν διδαχθέντες τὰ αὐτὰ πράγματα. Ἀλλ' ὁ ἀνὴρ καὶ ἡ γυνὴ ἔχουσι ἄρά γε τὸν αὐτὸν προορισμόν, ὅπως τῆς αὐτῆς, κατ' ἀκολουθίαν, τύχωσι προπαρασκευῆς ; Ὁ παῖς ἡμέραν τινὰ θὰ ἐξέλθῃ εἰς τὸν ἐνεργὸν βίον, θὰ δημιουργήσῃ στάδιόν τι, θὰ παλαίσῃ κατὰ τῶν βιωτικῶν δυσχερειῶν, ἔχει ἀνάγκην χρησίμων εἰς τὸ ἐπάγγελμά του γνώσεων, ἔχει ἀνάγκην δραστηριότητος. Ἡ κόρη θὰ γείνῃ μήτηρ, ἡ ἐνέργεια δ' αὐτῆς θὰ περιορισθῇ μεταξὺ τοῦ συζύγου καὶ τῶν τέκνων της ἰδίᾳ· τὰ καθήκοντά της εἶνε μεγάλα, ἀλλ' ἥρεμα ὡς ὁ ἁγνὸς βίος τῆς οἰκογενείας, ἧς εἶνε ἡ ψυχή. Στάδιον ἐνεργείας δὲν ἔχει τὴν θάλασσαν οὐδὲ τὰ βουνά, ἀλλὰ τὴν γλυκεῖαν συζυγικὴν ἑστίαν, ἐν μέσῳ τῶν θελκτικῶν ψελισμάτων μικρῶν παιδίων. Ὁ ἀνὴρ γίνεται ναύτης, ἔμπορος, στρατιώτης, ἡ γυνὴ οἰκοδέσποινα. Εἰς τὰ ὄντα λοιπὸν ταῦτα τὰ ἐκ φύσεως τόσον διαφέροντα καὶ ὑπὸ τοῦ βίου ἐπὶ ἄλλα προοριζόμενα ἡ αὐτὴ διδασκαλία, ἡ αὐτὴ ἀγωγὴ δέον νὰ δοθῇ; Ἢ ἄραγε οὐδένα σκοπὸν ἔχει ἡ ἐκπαίδευσις, προτιθεμένη ἁπλῶς ν' ἀπασχολήσῃ ἐπὶ ματαίῳ τὰ εὐτυχέστερα τοῦ βίου ἔτη, πληροῦσα τὴν κεφαλὴν τῶν μαθητῶν ἀνωφελῶν πραγμάτων, παιδιά τις οὖσα καὶ οὐχὶ σοβαρὰ προπαίδεια τοῦ βίου ;

—

Τὸ ζήτημα τοῦτο ἐπραγματεύθη ὁ κ. *Ι. Σκαλτσούνης* ἐν ὑπομνήματι περὶ τῶν μαθημάτων τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ζαππείου, δημοσιευθέντι ἔν τινι τῶν τελευταίων φύλλων τῆς τεργεσταίας *Ἡμέρας*. Ἀφορμώμενος ἐκ τῆς ἰδέας ὅτι ἡ ὀργάνωσις τοῦ ἐκπαιδευτηρίου τούτου «μετεῖχε τοῦ ἐλαττώματος τῶν ἑλληνικῶν ἐκπαιδευτηρίων ἐν γένει, τῆς ὑπὲρ τὸ δέον τουτέστι ῥοπῆς πρὸς γραμματικὴν καὶ νοητικὴν παιδευσιν μᾶλλον ἢ πρὸς πρακτικὴν διαμόρφωσιν καὶ τοῦ ἤθους ἀγωγὴν» πολλὰ ἐκφέρει τὰ ὀρθὰ καὶ πρακτικά.

«Δοξάζων, γράφει, ὅτι ἡ ἐκπαίδευσις τοῦ γυναικείου φύλου δέον νὰ ᾖ διάφορος τῆς τῶν ἀρρένων, ἐπιθυμῶ νὰ μὴ παρερμηνευθῇ ἡ δοξασία μου. Περιορίζων τὴν ἀποστολὴν τῆς γυναικὸς ἐν τῷ οἴκῳ δὲν ἐννοῶ νὰ ὑποβιβάσω τὴν θέσιν αὐτῆς ἀπέναντι τοῦ ἑτέρου φύλου, ἀλλὰ φρονῶ ὅτι τότε μόνον τὰ ἡμέτερα ἔργα ἀποβαίνουσι λυσιτελῆ καὶ καρποφόρα, ὅταν ἀκολουθοῦντες τοὺς εἰς τὴν φύσιν τεθέντας νόμους ἐργαζώμεθα πρὸς κατάλληλον αὐτῶν διεύθυνσιν καὶ χρησιμοποίησιν οὐχὶ δὲ πρὸς μεταβολὴν καὶ ἀνατροπὴν αὐτῶν...

«Ὑπερέχει ὁ ἀνὴρ κατὰ τὴν ῥώμην τῶν σωματικῶν δυνάμεων, ἀλλ' ὑπερέχει ἡ γυνὴ καθ' ὅλα τὰ προσόντα τῆς καλλαισθησίας καὶ τῆς λεπτότητος.... Ἡ γλυκύτης, ἡ χάρις, ἡ σεμνότης καὶ τὸ φιλάρεσκον εἶνε τὰ σπουδαιότερα τῆς γυναικὸς προσόντα ἀλλὰ δὲν εἶνε καὶ στοιχεῖα μεγάλων καὶ ἐξαισίων χαρακτήρων..... Ἀπὸ τῆς πρώτης αὐτῆς ἡλικίας ὡς ἐξ ἐνστίκτου δίδει προφανῆ δείγματα τῆς πρὸς περίθαλψιν καὶ ἀνατροφὴν τῶν νηπίων φυσικῆς αὐτῆς τάσεως καὶ ροπῆς. Ὁ παῖς καὶ ὡς ἀθύρματα ἐκλέγει ἵππους καὶ ὅπλα, τὸ δὲ κοράσιον ἀρέσκεται ἐνδύον ἀνδρείκελα.»

Τὰ ἐκπαιδευτήρια τῶν θηλέων οὐ μόνον ὁμοιάζουσι πρὸς τὰ τῶν ἀρρένων, τοῦθ' ὅπερ θὰ ἦτο κακὸν καὶ ἂν τέλεια ἦσαν τὰ τελευταῖα ταῦτα, ἀλλ' ἔχουσι κατ' ἀνάγκην καὶ πάντα αὐτῶν τὰ ἐλαττώματα, ἐπιβλαβέστερα καθιστάμενα ἐν αὐτοῖς. Εἶνε γνωστὸν τὸ ἀψυχολόγητον καὶ σχολαστικὸν σύστημα καθ' ὃ διδάσκεται ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα ἐν τοῖς ἑλληνικοῖς σχολείοις καὶ γυμνασίοις. «Ὁ καλλίμορφος λόγος τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων, ἔγραφεν ὁ ἀείμνηστος Δ. Κυπριανὸς ἐν τῷ προλόγῳ τῆς ὑπ' αὐτοῦ μεταφρασθείσης *Ἱστορίας τῆς Ἑλληνικῆς Φιλολογίας* τοῦ Μυλλέρου, δὲν ἐμφανίζεται εἰς τοὺς μαθητὰς ὡς λαλιὰ ζῶσα καὶ ἔμψυχος, ἀλλὰ κατατέμνεται καὶ κατασχίζεται διὰ τῆς γραμματικῆς μαχαίρας εἰς μικρὰ καὶ ἄσημα τμήματα φθόγγων καὶ φωνῶν, ἵνα ἐπὶ τῶν νεκρῶν ἐκείνων σωμάτων ἀσκηθῶσιν οἱ μαθηταὶ τοὺς κανόνας τῆς γραμματικῆς ἢ τοῦ συντακτικοῦ. Διὰ ταῦτα, πικρὰν μὲν αἰσθάνονται τὴν γεῦσιν τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων οἱ νέοι ἐφ' ὅσον φοιτῶσιν εἰς τὰ γυμνάσια, διασώζοντες δὲ τῆς πικρίας τὴν μνήμην καὶ μετὰ ταῦτα ἐπὶ πολύ, πλὴν ἐκείνων ὅσοι τρέπονται ἐπὶ τὴν σπουδὴν τῆς φιλολογίας, πάνυ ὀλίγοι τῶν ἄλλων ὑπομένουσι ν' ἀνοίξωσιν ἕλληνα συγγραφέα ἢ ποιητήν.... Οὐδὲν ἄρα θαῦμα ὅτι οἱ νέοι λαμβάνουσι περὶ τῆς ἑλληνικῆς φιλολογίας ἰδέαν λίαν ταπεινήν, ἀφ' οὗ ὄχι μόνον δὲν εἶδον οὐδ' ἐκ περιγραφῆς τὸν ἄφθονον πλοῦτον αὐτῆς καὶ τοὺς θησαυρούς, ἀλλὰ πλὴν ἑνὸς ἢ δύο λόγων ῥητορικῶν οὐδὲν ἄλλο σύγγραμμα ἀρχαῖον ἢ ποίημα εἶδον οἱ μαθηταὶ ὡς ὅλον καὶ περιφερὲς καλλιτέχνημα».

Ἂν εἰς τοὺς μαθητὰς τῶν γυμνασίων εἶνε ἐπιβλαβὴς ἡ τοιαύτη διδασκαλία τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσης, τί εἶνε ἄραγε εἰς τὰς νεανίδας τῶν παρθεναγωγείων ὧν ὑπερφορτίζει τὸν ἐγκέφαλον διὰ τύπων καὶ λέξεων μόνον ; Θὰ ὠφελήσωσι κατά τι τὴν κόρην ὡς εἰσέλθῃ εἰς τὸν βίον ; θ' ἀναπτύξωσιν αὐτῆς τὸ πνεῦμα, θὰ διαπλάσωσι τὴν καρδίαν, θὰ μορφώσωσι τὸ ἦθος ; Οὐχί ! ἀναφωνεῖ ὁ κ. Σκαλτσούνης ἐν τῷ ὑπομνήματί του. Φαίνεται δὲ φρονῶν ὅτι οὐχὶ κακῶς, ὡς διδάσκεται, ἀλλὰ καὶ μεθοδικώτερον διδασκομένη ἡ ἀρχαία γλῶσσα δὲν ἠδύνατο νὰ ὠφελήσῃ ὅσον κοινῇ πιστεύεται καὶ ἑπομένως δὲν πρέπει ἡ μάθησις αὐτῆς νὰ θεωρῆται βάσις τῆς παιδεύσεως τῶν κορασίων.«... Εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς γλώσσης, γράφει, ἀποδίδεται ἡ παλινόρθωσις τοῦ ἑλληνικοῦ οἴκου καὶ ἐν αὐτῇ εὑρίσκονται πάντα τὰ στοιχεῖα τῆς ἐθνικῆς παλιγγενεσίας. Ἡ

κλασική ἐκπαίδευσις, κατὰ τοὺς διοικοῦντας τὸ ὕδρυμα (τὸ Ζάππειον) ἔχει ἐν ἑαυτῇ μαγικήν τινα δύναμιν καταδουλοῦσαν τὰς σαρκικὰς ἡδονάς, μαλακύνουσαν τὰ ἤθη τῶν νέων καὶ καθιστῶσαν αὐτὰ σεμνότερα καὶ σωφρονέστερα.... Φρονοῦντες δὲ ὅτι ἀπὸ τῆς ἑλληνικῆς κλασσικῆς παιδεύσεως ἤρτηται ἡ διάπλασις τοῦ νοὸς καὶ τῆς καρδίας.., κατέστησαν τὴν ἀρχαίαν γλῶσσαν καὶ τὴν κλασικὴν παίδευσιν ὡς τὴν βάσιν καὶ τὸν τελικὸν τῆς παιδεύσεως τῶν κορασίων σκοπόν.»

Ὁ κ. Σκαλτσούνης δὲν ἀποδέχεται οὔτε τὴν ἱστορικὴν ἀκρίβειαν τῶν βεβαιώσεων τούτων, οὔτε τὴν ὀρθότητα τῶν πρακτικῶν συμπερασμάτων. Φοβεῖται δὲ ὅτι ἐπὶ τῶν τοιούτων σκέψεων σπουδαίως ἐπιδρᾷ ἡ τοσαῦτα μὲν δεινά, τοσαῦτας δ' ἐθνικὰς ἀπογοητεύσεις παραγαγοῦσα ἐθνικὴ ὑπερηφία καὶ μεγαλαυχία.

«Ἐκλαμβάνοντες ὅτι ἐσμὲν ὁ περιούσιος τῆς γῆς λαὸς διότι καταγόμεθα ἐκ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, φρονοῦμεν ὅτι ἡ εὐγενὲς ἡμῶν καταγωγὴ εἶνε τίτλος, οὗ ἐνώπιον οὐδεὶς ἕτερος κατισχύει, ἀποδίδοντες δὲ εἰς τὴν σοφίαν τῶν ἡμετέρων προγόνων πᾶσαν πρόοδον τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ πιστεύομεν ὅτι διὰ μόνης τῆς μελέτης καὶ ἑρμηνείας τῶν συγγραμμάτων αὐτῶν θὰ ἐξασφαλίσωμεν τὴν χρηστοήθειαν τοῦ ἀτόμου, τὴν ἐν τῷ οἴκῳ εὐδαιμονίαν, καὶ τὴν ἀπάλειψιν τῶν κοινωνικῶν δεινῶν ἐξ ὧν κατατρυχόμεθα.»

Καὶ' ἡμᾶς οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς ἔχουσι μεγίστην μορφωτικὴν δύναμιν καὶ στερρὸς στομοῦται ἐν τοῖς διδάγμασιν αὐτῶν ὁ χαρακτήρ. Ἀλλὰ τὰ διδάγματα ταῦτα γίνονται ἆρά γε κοινὸν ἀπόκτημα τῶν νεανίδων, ἢ πᾶσα ἡ ἑλληνομάθειά των περιορίζεται εἰς τὴν ἐκμάθησιν οὐχὶ τοῦ πνεύματος ἀλλὰ τοῦ γράμματος τῶν ἀρχαίων συγγραμμάτων; Ναί, εἶνε ἀναντίρρητον ὅτι αἱ μαθήτριαι μόνον τὰς ἀκάνθας τῆς γραμματικῆς καὶ τοῦ συντακτικοῦ αἰσθάνονται, οὐχὶ δὲ καὶ τὴν εὐωδίαν τῶν μεγάλων καὶ εὐγενῶν ἰδεῶν. Ἀφ' οὗ τὸ γράμμα εἶνε ἁπλοῦν μέσον, καὶ κύριος σκοπὸς τὸ πνεῦμα, τὸ δὲ μέσον καθίσταται δυσυπέρβλητον πρόσκομμα εἰς ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ, διατί αἱ παιδαγωγικαὶ ἰδέαι τῶν ἀρχαίων συγγραφέων δὲν παρέχονται εἰς τὰς σπουδαζούσας ἁπλούστεραι τὴν λέξιν; Αἱ Γερμανίδες καὶ Ἀγγλίδες καὶ Γαλλίδες ἀναγινώσκουσι προχειρότατα τὸν Ὅμηρον καὶ τὸν Πλούταρχον ἐν μεταφράσει, ἐν ᾧ αἱ Ἑλληνίδες ἀδυνατοῦσαι ν' ἀναγνώσωσιν αὐτοὺς εἰς τὸ πρωτότυπον τοὺς ἀγνοοῦσι καθ' ὁλοκληρίαν.

«Τὴν μητρικὴν αὐτοῦ γλῶσσαν, λέγει ὁ κ. Σκαλτσούνης, νοεῖ μὲν ὁ Γερμανὸς ἢ ὁ Γάλλος μητρόθεν, καθαίρει δὲ μόνον, κανονίζει καὶ πλουτίζει ἐν τῇ σχολῇ. Προκόπτων δὲ ἐν ἡλικίᾳ νοεῖ ἄνευ ἑρμηνείας διδασκάλου καὶ τέρπεται ἀναγινώσκων τοὺς κλασικοὺς συγγραφεῖς, οὕτω δὲ ἔχει καιρὸν ν' ἀσχοληθῇ καὶ περὶ ἄλλα τοῦ ἐπιστητοῦ εἴδη βιωφελέστερα. Ἡμεῖς τοὐναντίον πόσον χρόνον δαπανῶμεν, πόσους κόπους ὑφιστάμεθα εἰς ἐκμάθησιν τοῦ τυπικοῦ καὶ τοῦ συντακτικοῦ πρὸς κατάληψιν Λουκιανοῦ μόνον καὶ Ξενοφῶντος! Βαθμηδὸν ἡ *γλῶσσα ἀπὸ ὀργάνου γίνεται σκοπός*, νήπιοι δὲ μένομεν ἐν παντὶ ἄλλῳ πρακτικῷ μαθήματι».

Αἱ ἐκ τῶν παρθεναγωγείων ἀποφοιτῶσαι, ἀφ' οὗ τοιαύτην ἐποτίσθησαν ἀηδίαν, εἶνε δυνατόν ποτε νὰ νοιξώσιν ἕλληνα συγγραφέα, ν' ἀναδιφήσωσι ποτε τὰς τοιαύτας ἀναμνήσεις ἀνακαλούσας σελίδας; Καὶ ὅμως ἀκριβῶς τοὐναντίον ἔπρεπε νὰ συμβαίνῃ. «Αἱ γυναῖκες, γράφει περιφανής τις γυνή, ἡ κυρία Νέκερ δὲ Σωσσὺρ ἐν τῷ γνωστοτάτῳ αὐτῆς ἔργῳ, πρέπει ν' ἀποκτήσωσι κλίσιν μᾶλλον καὶ ἕξιν ἢ πολλὴν μάθησιν. Οὐδαμῶς δυσάρεστον ἂν ὁ πόθος τῆς παιδεύσεως ἢ ὑπέρτερος αὐτῆς τῆς παιδεύσεως. Ἂς προσπαθήσωμεν νὰ παράσχωμεν αὐταῖς τὴν ἕξιν τῆς ἐπιμελείας, τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ ἀποκτᾶν νέας ἰδέας.» Ὁ δὲ Ἀκαδημαϊκὸς Paul Janet, ὁ τὸ χωρίον τοῦτο παραθέτων ἐπιλέγει: «Δὲν φρονῶ ὅτι εἶνε ἀνάγκη νεᾶνίς τις νὰ μάθῃ πολλά, τὸ ζήτημα εἶνε νὰ μάθῃ καλῶς ὅ,τι μάθῃ. Σημασίαν ἔχει οὐχὶ ἡ διδασκομένη ὕλη ἀλλ' ἡ χρῆσις αὐτῆς. Τὰ δύο ἑπόμενα ἤθελον ἐγὼ νὰ ἐπιτύχω ἐκ τῆς παιδεύσεως: τὴν ἕξιν τοῦ σκέπτεσθαι καὶ τὴν δύναμιν τοῦ αἰσθάνεσθαι εὐγενῶς. Τὰ μεμαθημένα ἐξαφανίζονται τάχιστα ἐκ τῆς μνήμης, *ἐκτὸς τῶν εἰς πρακτικὴν χρῆσιν χρησιμευόντων*, ἅτινα θὰ ἦτο αἶσχος νὰ λησμονήσῃ ἡ νεᾶνις. Ἀλλὰ τὰ προσόντα τὰ διὰ τῆς σπουδῆς ἀνεπαισθήτως ἀποκτηθέντα παραμένουσιν. Οὐχὶ τὸ γράμμα τῶν σπουδῶν εἶνε τὸ πᾶν ἀλλὰ τὸ πνεῦμα. Ἀνάγκη νὰ ἐθισθῶσι κατὰ μικρὸν αἱ νεάνιδες εἰς τὸ νὰ ἐκφέρωσι γνώμην περὶ τῶν περιστάσεων καὶ τῶν πράξεων τοῦ βίου, νὰ διακρίνωσι τὸ ἁρμόζον τοῦ μὴ ἁρμόζοντος, νὰ μελετῶσι τὸν χαρακτῆρα τῶν προσώπων καὶ νὰ συμπεριφέρωνται κατὰ τὴν ἐκτίμησιν ταύτην, νὰ δέχωνται μετ' ἐπιφυλάξεως τὰς ἰδέας τῆς κοινωνίας καὶ ἐν ταῖς περιπλόκοις ταύταις ἰδέαις νὰ διακρίνωσι τὸ ἀληθὲς τοῦ ψευδοῦς».

Ἀλλὰ περὶ τούτων πάντων σκιὰ κἂν μεριμνᾷ διῆλθε ποτὲ τὰ παρ' ἡμῖν ἐκπαιδευτήρια τῶν θηλέων; Ἴσως ὑπάρχει ἐξαίρεσίς τις, ὡς περὶ ἰδιωτικοῦ τινος παρθεναγωγείου φερ' εἰπεῖν λέγεται ὅτι δὲν ἀκολουθεῖ τὴν τετριμμένην τρίβον, ἀλλ' ἐν γένει τὰ παρθεναγωγεῖα ἡμῶν μεγάλα καὶ μικρά, εἰς τὴν τύχην αὐτῶν ἀφειμένα, ἐστερημένα μεγαλουργοῦ ἐποπτείας καὶ ἀρχεβουλίας πρὸς ῥιζικὴν μεταρρύθμισιν, λειτουργοῦσι ὁμοιομόρφως καὶ μονοτόνως ὡς ἀτμήλατα ἐργοστάσια, κανονικῶς παράγοντα κατ' ἔτος μαθητρίας ἀποφοίτους καὶ διδασκαλίσσας, ὡς ταῦτα βιομηχανικά τινα προϊόντα.

Ἐξακολουθοῦσιν αἱ δώδεκα ὧραι τῶν ἑλληνικῶν καθ' ἑβδομάδα ἐπὶ δεκάδα ἐτῶν, καὶ ἅμα ὡς αἱ πτυχιοῦχοι λάβωσι τὸ δίπλωμά των δὲν δύνανται νὰ γράψωσι μίαν ἐπιστολήν, ἀγνοοῦσι τὰς στοιχειωδεστάτας βιωφελεῖς γνώσεις, ἀπορεῖ δέ τις πῶς ἐδέησε νὰ συσσωρευθῇ τοσαύτη ἐργασία ἐκπαιδευτηρίου καὶ μαθητριῶν ὅπως παραχθῇ τηλικαύτη ἀμαθία.

—

Δυστυχεῖς πτυχιοῦχοι! διήλθετε τὰ θελκτικώτατα τῆς ἥβης καὶ τὰ πρῶτα τῆς νεότητός σας ἔτη ἐν στενῇ αἰθούσῃ κατὰ δεκάδας ἐπὶ τῶν θρανίων, ἐχάσατε ἐπὶ νύκτας τὸν ὕπνον σας κύπτουσαι τὴν κεφαλὴν ὑπὸ τὸν λαμπτῆρα ἐπὶ τοῦ ἀνοικτοῦ βιβλίου· πολλαὶ ἐξ ὑμῶν ἐφάγετε πενιχρὸν τεμάχιον ἄρτου, ἀποζῶσαι ἐκ τοῦ ὑστερήματος πτωχῶν γονέων, οἵτινες ὑπεβάλλοντο δι' ὑμᾶς εἰς τὴν ὑψίστην θυσίαν· καὶ ταῦτα πάντα πρὸς τί; ὅπως μετέλθητε ἐπάγγελμα ὅπερ κατὰ βάθος ἀγνοεῖτε ἔτι, ὅπως ἐξέλθητε εἰς τὴν κοινωνίαν οὐχὶ ἐπαρκῶς παρεσκευασμέναι. Εἴθε νὰ μὴ ἴδητε δυστυχῆ τὸν σύζυγόν σας ἢ τὰ τέκνα σας μετὰ τῆς φοβερᾶς συναισθήσεως ὅτι εὐθύνεσθε ὑμεῖς διὰ τὴν δυστυχίαν ταύτην. Δὲν θὰ πταίητε σεῖς ἀλλὰ τὸ ἐκπαιδευτήριόν σας παρ' οὗ ἐζητήσατε ἐπαρκῆ πνευματικὴν ἀνάπτυξιν καὶ δὲν σᾶς παρέσχε, διάπλασιν τῆς καρδίας καὶ δὲν σᾶς παρέσχε, ἐπίρρωσιν τοῦ χαρακτῆρος καὶ δὲν σᾶς παρέσχε. Τότε ἀναλογιζόμεναι διὰ ποίων περιττῶν πραγμάτων ἐπληρώνετε ἐπὶ ἔτη τὴν κεφαλήν σας θὰ νοήσητε ὁποίαν σημασίαν ἔχουσιν αἱ λέξεις αὗται: «Ἡ πρακτικὴ καὶ ἠθικὴ τῶν νεανίδων τελειοποίησις δέον νὰ ᾖ ὁ μόνος καὶ ἀποκλειστικὸς σκοπὸς τῆς ἐκπαιδεύσεως, ἡ δὲ νοητικὴ καὶ γραμματικὴ ἁπλοῦν μέσον.»

Α. Π. Κ.

ΩΡΑΙ ΑΓΩΝΙΑΣ

ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΗ ΑΝΑΜΝΗΣΙΣ

Ἀναποφεύκτως ἔπρεπε ν' ἀναχωρήσω ἀπὸ τοῦ μικροῦ εὐβοϊκοῦ χωρίου τὴν νύκτα ἐκείνην. Ὁ ὀκτώβριος ἐξέπνεεν ἤδη, ἐπείγουσαι ἐργασίαι με ἀνεκάλουν εἰς Ἀθήνας, ἡ δὲ ἀτμοπλοϊκὴ συγκοινωνία ἐγίνετο τότε κατὰ δεκαπενθήμερον. Ἀδύνατος λοιπὸν ἡ ἐπὶ πλέον ἀναβολὴ τοῦ ταξειδίου μου· ἀλλ' ἦτο πρὸς θεοῦ καιρὸς δι' ὁδοιπορίαν ἐκείνος!

Τὸ φθινόπωρον ἀπὸ μιᾶς ἑβδομάδος εἶχε καταστῇ κλαυθμηρότατον. Ἐκ τῶν δασωδῶν παρειῶν τῆς κοιλάδος ἀνήρχοντο ἀπὸ ὄρθρου νεφελώδεις καπνοὶ ἀνυπάρκτου πυρᾶς καὶ συνεπυκνοῦντο ἀδελφούμενοι ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ καὶ κατεκάλυπτον τὸν οὐρανὸν διὰ σκιερᾶς, ἀραχνοειδοῦς ὁμίχλης, μονοχρόου, πληκτικωτέρας πολὺ πλέον ἢ τὰ βαρέα καὶ μαῦρα τῆς καταιγίδος σύννεφα. Πρὶν δ' ἢ ἀποσβεσθῶσιν ἐντελῶς αἱ τοῦ ἡλίου ἀκτῖνες, ἤρχιζε βροχὴ λεπτή, λεπτὴ καὶ ἀραιά, ὡς ἂν ἀμέτρητοι ἀργυραῖ βελόναι κατέπιπτον ἀπὸ τῶν νεφῶν. Ἡ βροχὴ ἐπυκνοῦτο κατ' ὀλίγον καὶ ἐξηκολούθει δι' ἡμέρας καὶ νυκτὸς ἐν ἀφορήτῳ μονοτονίᾳ· δὲν ἐχρύσου κἂν μία ἀστραπὴ τὰ μολύβδινα νέφη, δὲν διέκοπτε μία βροντὴ τὸν συνεχῆ ψίθυρον τῶν φυλλωμάτων τυπτομένων ὑπὸ τῆς βροχῆς.

Ἀδύνατον νὰ ὑπάρξῃ καιρὸς χείρων τούτου ἐν ἀγροτικῇ διαμονῇ. Ἐστερημένος τῶν κυριωτάτων ἀπολαύσεων, τῶν θηρευτικῶν ἐκδρομῶν καὶ περιπλανήσεων εἰς ἀτραποὺς καὶ φάραγγας, ὑποχρεοῦται νὰ παραμένῃ τις διαρκῶς ἐν τῷ οἴκῳ μετρῶν ἐν ἀπελπισίᾳ τὰς ἐκ τοῦ καπνοῦ μαύρας δοκοὺς τῆς ὀροφῆς. Διότι ἐν ὅσῳ μὲν βρίσκει θὰ ἦτο κωμικὸν νὰ περιφέρῃ τὸ ἀλεξίβροχόν του εἰς τὰ μονοπάτια τοῦ χωρίου, καὶ ὅταν δ' ἡ βροχὴ διακοπῇ ἐπὶ μικρὸν ἀδυνατεῖ νὰ βαδίσῃ ἐπὶ τοῦ χώματος τῶν ἀγρῶν χυλωθέντος ἐκ τοῦ ἀφθόνου ἀρδεύματος, ἢ νὰ περιδιαβάσῃ ἐν τῷ δάσει, ὅπου αἱ πεῦκαι ἀποτινάσσουσι μόλις σειόμεναι τὰς λελουμένας κόμας αὐτῶν.

Ἡ ἀτμοσφαιρικὴ αὕτη ἀθλιότης μ' ἐπλήρωσεν ἀθυμίας. Πᾶν ὅ,τι μ' ἔθελγε, μ' ἐμάγευε πρό τινων μόλις ἡμερῶν ἤδη μοι ἐφαίνετο ἀπεχθές, ἀνυπόφορον. Ἐβαρύνθην πλέον καὶ τῶν χωρικῶν τὰς συνδιαλέξεις καὶ τὴν ἀνάγνωσιν καλῶν βιβλίων καὶ ὅλην τὴν θαυμασίαν καὶ μυροβόλον φύσιν τῆς κοιλάδος. Μ' ἐβάρυνεν ὁ μολύβδινος ἐκεῖνος οὐρανός, ὡς νὰ τὸν ὑπεστήριζον διὰ τῶν ἰδίων ὤμων καὶ ἐδυσθύμουν, ἐδυσθύμουν ἄνευ πραγματικοῦ λόγου. Τίς ἄλλη δύναται νὰ μετρηθῇ πρὸς τὴν δυσθυμίαν ταύτην, ἐν ᾗ φαντάζεταί τις ἑαυτὸν δυστυχῆ ὑπὲρ πάντα θνητὸν χωρὶς νὰ εὑρίσκῃ τῆς δυστυχίας του τὴν αἰτίαν;

*

Ἐν ταῖς παρασκευαῖς τῆς ἀναχωρήσεως εὗρον ἐνασχόλησίν τινα καὶ τέρψιν. Ἐνῷ ἄλλοτε μετὰ μακρὰν ἀπὸ τῶν Ἀθηνῶν ἀποδημίαν, μετὰ τετράμηνον ἐν τῇ ἐρήμῳ διαμονήν, πονῶν ἐμέτρων τὰς ὑστάτας ὥρας τῆς ἀγροτικῆς μου εὐδαιμονίας, καὶ μόλις, ὅταν ἀπὸ τῆς θαλάσσης διέκριτον τὴν λευκὴν κορυφὴν τοῦ Λυκαβηττοῦ, ἀφυπνίζοντο τὰ ποκοιμηθέντα ἐν τῇ καρδίᾳ μου αἰσθήματα ἀγάπης καὶ στοργῆς, ἀλλὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἀναπολῶν θελκτικὰς ἀναμνήσεις, βαυκαλώμενος ὑπὸ γλυκυτάτων προσδοκιῶν, ἐμέτρων μακράς, μακρὰς ὡς αἰῶνας τὰς ὥρας αἵτινες μ' ἐχώριζον ἀπὸ τῆς προσφιλοῦς μου πόλεως....

Ἐνῷ ἐπὶ τῶν κεράμων τῆς στέγης ἐτυμπάνιζον ἐρρύθμως τῆς βροχῆς οἱ θρόμβοι κ' ἐπὶ τῶν ὑελωμάτων τῶν παραθύρων ἐκυλίοντο κρουνηδὸν

τῶν νεφῶν τὰ δάκρυα, ἐγὼ ἐπλήρουν τοὺς θύλακας τοῦ δερματίνου δισακκίου μου διὰ τῶν ἐνδυμάτων καὶ τῶν βιβλίων μου, τῶν μόνων τοῦ ταξειδίου μου ἀποσκευῶν. Ἔσπευδον δ' ἀπὸ τῆς ἡμέρας νὰ περατώσω τὴν ἐργασίαν ταύτην, ὡς νὰ συνετέμνετο οὕτω τῆς ἐπὶ πλέον διαμονῆς μου ὁ χρόνος, ἐνῷ θ' ἀνεχώρουν πάντοτε μετὰ τὸ μεσονύκτιον. Περὶ τὴν ἑσπέραν ἡ βροχὴ κατέπαυσε καὶ ἡ δύσις ἐφωτίσθη φλογερὰ ἐντὸς σκιερωτάτου περιβλήματος ὡς θυρὶς καμίνου. Ἡ μεταβολὴ αὕτη καὶ ἡ προσδοκία τῆς ἀναχωρήσεως μοὶ ἀπέδωκαν πλήρη τὴν εὐθυμίαν καὶ κατῆλθον εἰς τὸ χωρίον ἵν' ἀποχαιρετίσω τοὺς γνωρίμους μου.

Ὑπὸ τὴν ἀναλαμπὴν τῶν κλιβάνων ἐφεγγοβόλουν ὑγραὶ αἱ ἐπικλινεῖς κεραμόστρωτοι στέγαι τῶν ἀγροτικῶν οἰκίσκων καὶ τὰ ἀσβεστόχριστα κατώφλια. Πανταχόθεν μὲ προέπεμπον δι' εὐχῶν, συχνότατα ἀναλελυμένων ἐντὸς φακῆς, πολλοὶ δὲ καὶ μοὶ ἀπέδωκαν τὴν ἐπίσκεψιν δι' ἑσπερίδος, ἣν παρέτειναν μέχρι τῆς δεκάτης ὥρας. Ἀπῆλθον τότε, ἀλλ' ἐγὼ καὶ μόνος ἠγρύπνησα ἐπὶ μακρὸν κ' ἐκοιμήθην μόλις μίαν ὥραν ἐνδεδυμένος ὅπως ἤμην.

Ἀφυπνισθεὶς ἤνοιξα τὸ παράθυρον. Ὁ καιρὸς εἶχε πάλιν ἀλλάξῃ ὄψιν. Ἐνῷ ἀστέρες τινὲς ἔλαμπον ὑψηλά, ἀλλὰ πέραν ἀπὸ τοῦ Πηλίου ὠρθοῦτο κάλασις ὅλη μαύρων νεφῶν καὶ ἀστραπαὶ ἐχάρασσον τὰς κορυφὰς αὐτοῦ. Ἀσφαλὲς προμήνυμα ῥαγδαίας βροχῆς ἦτο τοῦτο, ἀλλ' ἀδιάφορον ἐγὼ θὰ ἀνεχώρουν καὶ ἂν ἐγίνετο κατακλυσμός.

*

Ὁ ἀγροφύλαξ, ὅστις θὰ μὲ συνώδευεν εἰς Ὠρεούς, ἦλθε μετ' ὀλίγον σύρων φορτηγὸν ἵππον ἀπὸ τοῦ σχοινίου. Προσέδεσα τὸ δισάκκιον ἐπὶ τοῦ σάγματος, παρέλαβον διὰ πᾶν ἐνδεχόμενον βαρειαν χωρικὴν κάπαν καὶ ἵππευσα. Τὸ σκότος καθίστατο πυκνότερον καὶ ὁ ἀγροφύλαξ ὡδήγει τὸ ζῶον πρὸς τὴν κατωφερῆ ἀτραπὸν πεζῇ προπορευόμενος. Ἐβαδίζομεν διὰ τοῦ δάσους. Τὴν σκοτεινὴν σιωπὴν ἔπλησσον μόνον ἀπομεμακρυσμέναι ὑλακαὶ κυνῶν, οὓς εἶχεν ἀφυπνίσῃ ὁ ποδοβολητὸς τοῦ ἵππου μου, καὶ θρῆνοι γλαυκὸς διακεκομμένοι, προάγγελοι τῆς καταιγίδος.

Ὅπου τὰ πεῦκα ἦσαν συμφυῆ καὶ τὰ μεταξὺ τῶν κορμῶν διάκενα ἐπλήρουν σχῖνοι καὶ πρῖνοι, ὡμοίαζον ἐν ὅλῳ ὀγκώδη σύννεφα καταπεσόντα ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, ὅπου δὲ μονήρη τινὰ ὠρθοῦντο ἐν μέσῳ τῶν ἀγρῶν, ἰσχνὰ τοὺς κορμοὺς καὶσφαιρειδῆ ἐπάνω, φανταστικὴν ἐλάμβανον ὄψιν καὶ ἀπετυποῦντο παμμέλανα ἐπὶ τοῦ σκιεροῦ κενοῦ ὡς γιγάντειοι μαύρων κεφαλαὶ ἐπὶ πασσάλων ἐστηλωμέναι.

Καὶ ἡμεῖς ἐβαδίζομεν πάντοτε ἐμπρός, ὁτέ μὲν ἐπὶ βορβόρου, ὁτὲ δ' ἐπὶ ὀλισθηρῶν χαλίκων καὶ συχνότερον ἀψοφητὶ ἐπὶ μαλακοῦ τάπητος ἐκ ξηρῶν φύλλων πεύκης. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον αἱ ἀστραπαὶ κατέστησαν φωτεινότεραι. Εἰς ἑκάστην ἀναλαμπὴν ἠδυνάμην νὰ διακρίνω τὴν κατανόχρουν μυτηρὰν καλύπτραν τοῦ ὁδηγοῦ μου καὶ τὴν στιλπνὴν κάνναν τοῦ μακροῦ καρυοφυλλίου του· κύκλῳ δὲ καὶ πέραν τὰ κάθυγρα φυλλώματα τῶν δένδρων,καὶ θάμνων περιεβάλλοντο στιγμιαίως διὰ τῆς αἴγλης λαξευτοῦ σμαράγδου, καὶ που ἐγγύτατα δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τῆς ἀτραποῦ ἐπορφυροῦντο ὑπὸ τοῦ ἀκαριαίου φωτὸς τὰ ὡριμάσαντα κόμμαρα.

Ἡ καταιγὶς προσήγγιζεν ὁλονέν. Τὸ Πήλιον εἶχε κατακλυσθῇ καὶ ἡ θάλασσα τοῦ πορθμοῦ βαθμηδὸν ἐθολοῦτο. Βιαιότατος δ' ἄνεμος ἐκκενωθεὶς αἴφνης ὡς ἂν ἦτό που πεπιεσμένος, οὐχὶ ἄνεμος ἀλλ' εἶδος παγωμένου ἀτμοῦ, ἐκύρτωσεν ἀπὸ ἄκρου εἰς ἄκρον τὰ ὑψικάρηνα πεῦκα καὶ συνέτριψε μετ' ἀπαισίου τριγμοῦ τὰ μᾶλλον δυσπειθῆ. Μιὰ ἀστραπὴ μ' ἐτύφλωσε, μία βροντὴ μ' ἐκώφανε, καὶ μόλις ἐκαλύφθην ὑπὸ τὴν βαρεῖαν κάπαν, ἀπὸ τὰ διερρωγότα νέφη πλήμμυρα ὕδατος ἐχύθη ἐφ' ἡμᾶς.

Ἔπρεπε νὰ σταματήσωμεν, ἕως οὗ παρέλθῃ ἡ πρώτη ὁρμή. Βαδίζοντες εἰς τὰ τυφλὰ ἐκινδυνεύομεν νὰ συντριβῶμεν ἀπό τινος κρημνοῦ ἢ νὰ παρασυρθῶμεν ὑπὸ χειμάρρου, διότι καὶ ὑπ'αὐτοὺς τοὺς πόδας τοῦ ἵππου ἤκουον κοχλάζουσαν ῥοὴν ὑδάτων. Ἄλλως καὶ τὸ ταλαίπωρον ζῶον ἠρνεῖτο νὰ προχωρήσῃ. Ὁ ἀγροφύλαξ ἐλόξευσε πρὸς δεξιὰ σύρων τὸν ἵππον ὑπὸ σκιὰν πυκνῆς πεύκης καὶ ἐσταμάτησε παρὰ τὸν κορμόν. Ἐβρεχόμεθα καὶ ἐκεῖ ἀλλὰ κάπως ὀλιγώτερον.

*

Ἐν τούτοις ἡ καταιγὶς ἐμαίνετο ὁλονέν. Ἀλύσεις κεραυνῶν περιέδενον τὰ σύννεφα καὶ τὰ βουνὰ καὶ βρονταὶ συνεχεῖς ἔσειον τὸ ἔδαφος· ἐσύριζον δὲ μαστιγοῦσαι τὸ κενὸν αἱ αἰχμηραὶ τῶν πεύκων κορυφαὶ ὑπὸ τὴν διηνεκῆ τυραννίαν τοῦ ἀνέμου,καὶ ἀλγοῦντα συνέτριζον τὰ ὀστᾶ καὶ ἐγόγγυζον τὰ φθισιῶντα στέρνα τῶν γηραιῶν πλατάνων.

Ὁ ἵππος πτοηθεὶς ἐκ τῆς ὀργῆς τῶν στοιχείων ἐφρικία τινάσσων τὸ ὕδωρ ἀπὸ τῆς χαίτης καὶ ἐχρεμέτιζεν ἀσθμαίνων εἰς πάντα δοῦσον βροντῆς. Ἐκράτει δ' αὐτὸν σφιγκτὰ ἀπὸ τῆς σιαγόνος ὁ ὁδηγός μου ἵνα μὴ τραπῇ αἴφνης εἰς φυγὴν ἀνὰ τὸ δάσος. Καὶ ἐγὼ καθηλωμένος ἐπ' αὐτοῦ, ὑπὸ τὸ βάρος τῆς κάπας διπλασιασθὲν ἐκ τοῦ ὕδατος, ὅπερ εἶχεν ἀπορροφήσῃ, ἀνελύομην εἰς ἱδρῶτα. Ἀδυνατῶν δὲ νὰ κινήσω τὰ μέλη ἐντὸς τοῦ ἀλυγίστου ἐκείνου περιβλήματος, συνεσπειρούμην μεθ' ὑπομονῆς ὡς ὁ ἥρως δημώδους τινὸς παραμυθίου ὁ κλεισθεὶς ἐν σανιδίνῳ κιβωτίῳ ὑπὸ ἀγρίου δράκοντος.

Ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ δυσαρέστῳ ἐκείνῃ θέσει διατελῶν παριστάμην ἀκούσιος θεατὴς τοῦ καταπληκτικοῦ δράματος, ὅπερ ἐξετυλίσσετο ἀνὰ τὴν πλάσιν.

Εἶν' εὔμορφος ἡ φύσις ἀφυπνιζομένη ἐν διανθεῖ περιβολῇ κατὰ τὰς ῥοδαλὰς τοῦ ἔαρος πρωΐας. Καὶ ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς θερινῆς μεσημβρίας, ὅταν οἱ τέττιγες ᾄδωσιν ἐπὶ τῶν κλάδων τὸ ἀτελείωτον μινύρισμα τοῦ καύσωνος καὶ οἱ πέπονες θερμαίνωσι τὰς φαλακρὰς αὐτῶν κεφαλὰς εἰς τὸν ἥλιον, μυστήριόν τι πλῆρες θελγήτρων ἁπλοῦται ἀνὰ τοὺς ξανθοὺς ἀγροὺς καὶ τὰς γλωρὰς ὄχθας τῶν ῥυακίων. Καὶ τὰς πρώτας ἑσπέρας τοῦ φθινοπώρου, ὅταν ὑπὸ τὸ λευκάζον σελήνειον φῶς αἱ κονιορτώδεις ὁδοὶ καὶ αἱ στέγαι καὶ οἱ χέρσοι ἀγροὶ ἀπαυγάζουσιν ὡς ὑπὸ χιόνος κεκαλυμμένοι, εἶνε ἡ φύσις εὔμορφος ἀληθῶς. Ἀλλ' ἀπαθής, ἀκίνητος, ἀδιάφορος, ἀναίσθητος....

Ζωήν, κίνησιν, αἴσθησιν, ἀναλαμβάνει μόνον ὑπὸ τὴν ὀργὴν τῆς καταιγίδος. Τότε τὰ τόσα ἄψυχα πλάσματα ἀληθῶς μεταβάλλονται εἰς δρώσας ὑπάρξεις. Καὶ ἄνεμοι καὶ κεραυνοὶ καὶ σύννεφα καὶ βουνὰ καὶ δένδρα καὶ χείμαρροι συγκρούονται καὶ παλαίουσιν ἀμυνόμενα ἐν καρτερίᾳ ἢ ἐπιτιθέμενα μετὰ λύσσης, νικῶντα ἢ ὑποχωροῦντα, ὑποκύπτοντα ἢ ἀντέχοντα. Οἱ λαοὶ πάντες καὶ ὁ ἑλληνικὸς ἔπλασαν τόσους μύθους προσωποποιοῦντα τὰ στοιχεῖα τῆς καταιγίδος καὶ τῆς θυέλλης, διότι ἄλλως δὲν ἠδύναντο νὰ ἐξηγήσωσι τὴν δρᾶσιν αὐτῶν....

*

Δὲν ἤστραπτεν οὐδ' ἐβρόντα πλέον καὶ ἡ βροχὴ εἶχε κοπάσῃ ἐπαισθητῶς. Ἠκολουθήσαμεν καὶ πάλιν τὴν ὁδὸν βραδεῖ βήματι. Ὁ ὁδηγός μου ἐκράτει σιγάρον εἰς τὸ στόμα κ' ἐν τῇ ψηλαφητῇ ἐκείνῃ σκοτίᾳ μόνον παρήγορον φῶς ἔβλεπον ὑπὸ τὸν θόλον τῆς καλύπτρας του τὴν σπινθηροβόλησιν αὐτοῦ φωτίζουσαν ἐπὶ στιγμὴν τὴν μαύρην δασύτριχον μορφήν του καὶ τὴν λευκὴν κεφαλὴν τοῦ ἵππου μου. Εἰς οὐδὲν ἄλλο προσεῖχον τὸν νοῦν πλέον, εἶχον ἀπηυδήσῃ, κ' ἐνῷ τὸ σῶμά μου ἦτο κάθιδρον, τὰ ὑποδήματά μου ἐπληροῦντο ὕδατος· ἡ δὲ ἀφάρητος κάπα ἐξηκολούθει νὰ μοῦ συντρίβῃ τοὺς ὤμους. Ἔπρεπε δὲ νὰ ταχύνωμεν τὸ βῆμα, διότι τὸ ἀτμόπλοιον πολλάκις διήρχετο ὄρθρου βαθέος διὰ τῶν Ὠρεῶν καὶ μόνον αὐτὸ ἔλειπε, νὰ μὴ προφθάσω!

Ὁ ἀγροφύλαξ ἔσυρε πάντα τὸν ἵππον ἀπὸ τοῦ σχοινίου καὶ ἐγὼ κατελαμβανόμην βαθμηδὸν ὑπὸ δυσθυμίας πάλιν καὶ ἀπελπισίας. Μοὶ ἐφαίνετο ὅτι μοιραίως ἐπέπρωτο νὰ μὴ φθάσω ποτὲ εἰς Ἀθήνας. Ἡ τεταραγμένη φαντασία μου ἔπλαττεν ἐμπόδια ἀπροσδόκητα, τὰ ὁποῖα θὰ μ' ἐκράτουν ἐκεῖ, κ' ἔβλεπον ὡς ἐν ὁράματι ἀναχωροῦντα πλοῖα κ' εὐτυχεῖς ἐπιβάτας... Ἔφθασα μέχρι τοῦ νὰ ὑποπτευθῶ καὶ τὸν πιστόν μου ἀγροφύλακα. Ἡ σιωπή του μὲ ἀνησύχει. Τίς οἶδεν ἂν δὲν ἐμελέτα ἔγκλημα; Ἐν τῇ ζοφερᾷ ἐκείνῃ ἐρημίᾳ ἠδύνατο ἀκινδύνως νὰ μὲ φονεύσῃ καὶ νὰ ληστεύσῃ τὰς ἀποσκευάς μου.

Ὄχι, ὄχι! εἰς Ἀθήνας δὲν θὰ ἐπανέλθω πλέον. Καὶ ἡ μωρὰ αὕτη ἰδέα μοὶ καθίστα ταύτας πολλαπλασίως προσφιλεῖς. Ἤρχοντο καὶ μὲ περιεστοίχιζον ἐκεῖ, ἀστέρες ἐν τῷ σκότει, τῶν φιλτάτων μου αἱ μορφαί. Μοὶ προσεμειδίων χείλη πλήρη ἀγάπης, μὲ ἠτένιζον ὀφθαλμοὶ πλήρεις ἐλπίδος καὶ χαρᾶς... Ὦ, ἀλλοίμονον ὅταν τὰ αἰσθήματα τῆς καρδίας πλημμυρήσωσι τὸν λογισμόν,ἀλλοίμονον ὅταν αἰσθάνεταί τις μόνον καὶ δὲν συλλογίζεται! Αἱ πλεῖσται δυστυχίαι εἶνε τοιαῦται : μᾶλλον ἐφευρέσεις τῆς καρδίας ἢ ἀνακαλύψεις τοῦ λογικοῦ.

*

Ἀλλ' αἴφνης κλονισμὸς βίαιος διέκοψε τὰς μωρὰς ἀνησυχίας μου καὶ σχεδὸν μ' ἐτίναξε κατὰ γῆς. Διηρχόμεθα μικρὰν ξυλίνην γέφυραν· ὁ ἕτερος τῶν προσθίων ποδῶν τοῦ ἵππου ἐβυθίσθη ἐντὸς τοῦ μεταξὺ τῶν ξύλων κενοῦ καὶ τὸ δυστυχὲς ζῶον κατέπεσε πρηνές. Θαῦμα εἶνε πῶς δὲν εὑρέθην ἐντὸς τοῦ ῥυακίου, τὸ ὁποῖον εἶρπε μαῦρον ὑπὸ τὸ στενὸν ξύλινον ζεῦγμα.

Ὁ ἀγροφύλαξ βλασφημῶν προσεπάθει ν' ἀνεγείρῃ τὸν ἵππον. Ἀλλ' εἰς μάτην, διότι ὁ ποῦς αὐτοῦ εἶχε σφηνωθῇ μεταξὺ τῶν ξύλων. Εἰς τὸ σκοτεινὰ ψηλαφοῦντες ἀφῃρέσαμεν τὸ ἐλαφρὸν αὐτοῦ φορτίον ὕπως τῷ ἀποδώσωμεν πλήρη ἐλευθερίαν κινήσεων, καὶ ἐκβιάζοντες αὐτὸν διὰ παρακελεύσεων κατωρθώσαμεν νὰ τὸν ἀπαλλάξωμεν.

Εὐτυχῶς δὲν ἔβρεχε πλέον, ἀλλ' ἡ ὥρα παρήρχετο ταχεῖα καὶ εἴχομεν ἀκόμη ὁδὸν μακράν. Ἵππευσα παραγγέλλων τὸν ὁδηγὸν νὰ ταχύνῃ ὅσον ἠδύνατο τὸ βῆμα. Ἀλλὰ—νέον ἀνυπέρβλητον κώλυμα!— ὁ ἵππος μωλωπισθεὶς ἐχώλαινε καὶ ἠρνεῖτο νὰ προχωρήσῃ. Ἐπέζευσα λοιπὸν καὶ πάλιν, κ' ἐνῷ ὁ χωρικὸς ἀνάψας νέον ἀγάρον ἐλλείψει ἄλλου φωτὸς περιειργάζετο ὑπὸ τὰς σπινθοβολήσεις αὐτοῦ τὸ γόνυ τοῦ ζώου, ἀπορρίψας τέλος τὸ φορτίον τῆς κάπας ἐσυλλογιζόμην περὶ τοῦ πρακτέου, καὶ ἡ ἀπελπισία μου τόσον εἶχε κορυφωθῇ, ὥστε λόγοι πείσματος καὶ ὀργῆς ἐπὶ τῇ ἀτυχίᾳ διέστελλον τὰ χείλη μου.

Πῶς νὰ ὑπάγω μέχρις Ὠρεῶν; Ὑπελείπετο ἔτι διάστημα ὥρας μιᾶς μέχρι Ξηροχωρίου, ὅπου θὰ ἠδυνάμην νὰ εὕρω ἄλλο ζῶον. Δὲν μ' ἐφόβιζεν ἡ πεζοδρομία, ἀλλὰ τὸ σκότος καὶ ὁ βόρβορος καὶ τὰ ἐκ τῆς βροχῆς ῥυάκια. Ἔπειτα ἔπρεπε νὰ προχωρήσω μόνος, διότι τὸ ζῶον μόλις ἐβάδιζε συρόμενον. Ὁ ἀγροφύλαξ ἠδύνατο τὸ πολὺ νὰ τὸ φέρῃ εἰς Ξηροχώριον βραδέως καὶ νὰ τὸ

ἀφήσῃ ἐκεῖ. Διὰ τὰς ἀποσκευάς μου δὲν μ' ἔμελεν, ἃς ἤρχοντο καὶ διὰ τοῦ προσεχοῦς ἀτμοπλοίου, ἐγὼ ὅμως ἔπρεπε νὰ φθάσω μέχρι τοῦ ὄρθρου εἰς τὴν ἀκτήν.

Καιρὸν δὲν εἶχον νὰ χάνω καὶ ἡ ἀπόφασις μοὶ ἔδωκε θάρρος. Μὲ τὸ μικρὸν μονόκαννον ὅπλον μου εἰς τὸν ὦμον καὶ τὴν βακτηρίαν ἀνὰ χεῖρας ἐξηκολούθησα τὸν δρόμον. Κ' ἐγὼ δὲν ἠξεύρω ποσάκις ὠλίσθησα καὶ ποσάκις ἐπάτησα ἐντὸς λιμναζόντων ὑδάτων. Εὐτυχῶς δὲν ἐκινδύνευον νὰ παραπλανηθῶ· μίαν μόνον ὁδὸν εἶχον ἐμπρός.

Οἱ βεβρεγμένοι θάμνοι προσετρίβοντο ἐπὶ τῶν ἐνδυμάτων μου, τὰ δένδρα μ' ἐρράντιζον δαψιλῶς, ἀλλ' ἐβάδιζον, ἐβάδιζον γοργῶς. Ἐπάτουν τέλος ἐπὶ χαλίκων καὶ ἀμμώδους γῆς· εἶχον κατέλθῃ εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ Ξηροχωρίου. Ἀλλ' ἐκεῖ—δυστυχία!—μοὶ ἔφρασσε τὴν ἐπὶ τὰ πρόσω πορείαν νέον κώλυμα. Ὁ Ξηριᾶς, ποταμὸς ἄξιος τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ συνήθως, τὴν νύκτα ἐκείνην εἶχε πληρώσῃ δι' ὕδατος τὴν εὐρεῖαν κοίτην αὐτοῦ. Ὑπὸ τὸ φῶς ἑνὸς πυρείου ἠρεύνησα τὸ πλάτος αὐτοῦ· ἦτο ἀδύνατον νὰ διαβῶ ἀκινδύνως. Ἐκόπτησαν ὅλαι αἱ δυνάμεις μου πλέον, ἐσβέσθη τὸ θάρρος μου πρὸ τοῦ ὑγροῦ φραγμοῦ, ὅστις μοὶ ἔκοπτε τὴν πρὸς τὰς Ἀθήνας πορείαν μου, καὶ —πρᾶγμα ἀπίστευτον—μία ἰδέα διῆλθε τοῦ παραλελυμένου λογισμοῦ μου, ἡ ἰδέα τῆς αὐτοκτονίας. Ἐκεῖ ὡς ἐν διπλῷ πανοράματι εἶδον πρὸ ἐμοῦ τὴν ζωήν μου ὅλην τὴν παρελθοῦσαν καὶ τὴν ζωήν μου τὴν μέλλουσαν, καὶ ἦσαν τόσον ὡραῖαι, τόσον εὐτυχεῖς καὶ αἱ δύο. Καὶ ἔπειτα μέσῳ τῶν δύο προσέβλεψα πρὸ ἐμοῦ ὡς τέρας τὸν ἀπαίσιον αὐτὸν ποταμὸν ὅστις τὰς ἐχώριζεν. Ὄρθιος παρὰ τὸ ὕδωρ ἔκυψα τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τῆς παλάμης καὶ ἐδάκρυσα, ἐδάκρυσα ἀληθῶς.

*

Ποδοβολητὸς ἵππου μὲ ἐπέσπασεν ἀπὸ τῆς οἰκτρᾶς ἐκείνης θέσεως καὶ φωνὴ γνώριμος ἔκραξε τὸνομά μου. Ἦτο ὁ ἀγροφύλαξ ἔφιππος. Ἐπέζευσε καὶ μοὶ διηγήθη εἰς ὀλίγα λόγια ὅτι τὸν ἵππον μου ἀδυνατοῦντα νὰ βαδίσῃ ἐπὶ πλέον κατέλιπεν εἰς τὸ χωρίον Βυστρίτζαν, ὁπόθεν παραλαβὼν ἄλλον ἵππον ἔσπευσε νὰ μὲ προφθάσῃ. Εὐνόητος εἶνε ἡ χαρά μου· ἵππευσα καὶ λοξοδρομήσαντες ὀλίγον διήλθομεν τὸν ποταμὸν εἰς πόρον τινὰ γνωστὸν τῷ ὁδηγῷ μου. Τίποτε δὲν μας ἐκράτει πλέον· ὁ ἵππος ἦτο εὔρωστος καὶ ἡ ὁδὸς ὁμαλή, μετά τινα δ' ὥραν ἐβαδίζομεν ἐπὶ τῆς ἀπὸ Ξηροχωρίου εἰς Ὠρεοὺς ἁμαξιτοῦ ὁδοῦ.

Ὁ οὐρανὸς καθίστατο ὁλονὲν καθαρώτερος καὶ τμῆμα σελήνης πλανώμενον μέσῳ τῶν μαύρων νεφῶν ποῦ μὲν ἐπρόβαλλε χρυσίζον, ποῦ δὲ κατετρώγετο ὑπ' αὐτῶν. Πέραν δ' ἡ ἀνατολὴ ἐπορφυροῦτο ὑπὲρ τὰ βουνὰ τῆς Θεσσαλίας.

Μολις ἐφθάσαμεν εἰς τὸ ἐπίνειον τῶν Ὠρεῶν ἀφίκετο τὸ ἀτμόπλοιον. Ἂν ἐβραδύνομεν ἔτι πέντε λεπτά, θὰ ἔμενον ἐκεῖ ἐπὶ δεκαπέντε ἡμέρας ἀκόμη. Ἐρρίφθην ἐντὸς λέμβου βεβρεγμένος καὶ ῥιγῶν καὶ μετ' ὀλίγον ἐκοιμώμην ἐν τῇ στενῇ μου κοιτίδι. Ἐξύπνησα μετὰ μακρὸν ὕπνον ἔντρομος, διότι ὠνειρεύθην ὅτι τὸ ἀτμόπλοιον ἠρνεῖτο νὰ μὲ παραλάβῃ ἐξ Ὠρεῶν.

Ἐνεδύθην καὶ ἀνῆλθον εἰς τὸ κατάστρωμα. Φῶς ἡλίου μ' ἐθάμβωσεν· ὁ οὐρανὸς ἐθολοῦτο ὑπὲρ τοὺς ἱστοὺς τοῦ πλοίου γαλανός, ἄνευ τοῦ ἐλαχίστου νέφους, καὶ τὸ πέλαγος ἐρρυτιδοῦτο μόλις χρυσίζον ὑπὸ τὰς διπλᾶς θωπείας τῆς αὔρας καὶ τοῦ ἡλίου.

Τὸ δρᾶμα τῆς νυκτὸς εἶχε λήξῃ καὶ γαλήνη ἠπλοῦτο πάλιν ἐπὶ τοῦ κόσμου. Ὡς ἐὰν δ' ἐν τῇ ψυχῇ μου κατωπτρίζετο τὸ σύμπαν, ὅπως ἐντὸς σταγόνος ὕδατος, ἔλαμπεν ἤδη κ' ἐν αὐτῇ τῆς εὐτυχίας ἡ αἰθρία καὶ μετὰ τῶν νεφῶν τοῦ οὐρανοῦ εἶχον παρέλθῃ καὶ ἀποσβεσθῇ τελείως αἱ ἀγωνίαι τῆς θυελλώδους ἐκείνης νυκτός.

Καὶ ἠλήθευεν ἅπαξ ἔτι ὁ στίχος τοῦ ποιητοῦ:

Περνοῦν ἡ λύπαις κ' εἶν' αἰώνια ἡ χαρά!

Γεωργιος Δροσινης

ΟΙ ΣΕΙΣΜΟΙ

ΤΑ ΗΦΑΙΣΤΕΙΩΔΗ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ ΚΑΙ ὁ ὀργανισμὸς τῆς γῆς.

Α'

Δυσπιστία τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸ τρέμον ἔδαφος καὶ συναίσθησις τῆς σμικρότητος αὐτοῦ.—Ἀναζήτησις τοῦ αἰτίου τῶν σεισμικῶν κλονισμῶν.—Ἡ γῆ ἀποτελεῖ σοφὸν καὶ πολυσύνθετον ὀργανισμόν, ὅστις ἐγκλείει ἰσχυρὰς δυνάμεις ἐν ἀκαταπαύστῳ ἐνεργείᾳ.—Ἱστορία καὶ ἀνάπτυξις τοῦ ὀργανισμοῦ τῆς γῆς.—Ἡ γῆ ἦν ἑστία ἰσχυρᾶ θερμότητος καὶ μᾶζα ἀερώδης καὶ φεγγοβολοῦσα.—Βαθμιαία ἀπώλεια τῆς κεντρικῆς θερμότητος καὶ περιφερικὴ στερεοποίησις τοῦ πρώτου στρώματος τοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς.—Ἀνωμαλίαι τῆς ἐπιφανείας τοῦ φλοιοῦ καὶ ἐξήγησις αὐτῶν.—Ἐπιστημονικὴ ἑρμηνεία τοῦ σχηματισμοῦ τῶν ἀνωμαλιῶν τοῦ ἐδάφους καὶ τῆς παραγωγῆς τῶν σεισμῶν ἐκ τῆς *συγκεντρικῆς συστολῆς* τῶν στρωμάτων τοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς.

Ὁ ἄνθρωπος συνήθως βαδίζων ἐπὶ ἐδάφους στερεοῦ καὶ ἀκινήτου (τοὐλάχιστον κατὰ τὸ φαινόμενον) καταλαμβάνεται ὑπὸ τρόμου ἰσχυροῦ, ὅταν αἴφνης αἰσθανθῇ τὸ ἔδαφος τοῦτο, τὸ ὁποῖον ἐνόμιζεν ἀσφαλὲς καὶ ἀκλόνητον, νὰ σείεται καὶ τρέμῃ. Συναισθάνεται τότε ἀπέναντι τοῦ γιγαντώδους τούτου φαινομένου τὴν ἄπειρον αὐτοῦ σμικρότητα καὶ ἀδυναμίαν καὶ βλέπει ἑαυτὸν ἀνέσχυρον καὶ ἐκτεθειμένον ἀνυπεράσπιστον ἀπέναντι τῶν καταστρεπτικῶν συνεπειῶν τῆς σεισμικῆς ταύτης δυνάμεως, πρὸς τὴν ὁποίαν οὐδὲν ἐκ τῶν ἀσθενῶν ἔργων αὐτοῦ εἶνε ἱκανὸν ν' ἀντιστῇ.

Κατάπληκτος ἐκ τῆς γιγαντώδους δυνάμεως τοῦ φαινομένου τούτου καὶ περιδεὴς ἐκ τῶν καταστρεπτικῶν διὰ τὴν ἀνθρωπότητα ἀποτελεσμάτων αὐτοῦ, ὁ ἄνθρωπος ἀείποτε προσεπάθησε νὰ γνωρίσῃ τὴν φύσιν τῆς δυνάμεως ταύτης, τὴν πρώτην παραγωγὸν αἰτίαν τοῦ φοβεροῦ τούτου φαινομένου.

Θεωρῶν δ' ἐν ἀρχῇ τοὺς σεισμοὺς ὡς φαινόμενον, ἀνώμαλον παρὰ τοὺς φυσικοὺς νόμους συμβαῖνον ἀπέδωσε πολλάκις τὴν σεισμικὴν ταύτην δύναμιν εἰς ὑπερφυσικὰς αἰτίας, εἰς τὴν ὀργὴν τῶν θεῶν ἢ τὴν ἐπενέργειαν διαφόρων πνευμάτων.

Ἐπὶ μακροὺς δ' αἰῶνας διετέλει εἰς τὴν πλάνην ταύτην, μέχρις οὗ ἡ ἐπιστήμη ὁσημέραι ἀναπτυσσομένη ἀπέδειξεν, ὅτι οἱ σεισμοὶ οὐ μόνον ὀφείλονται εἰς φυσικὰς ὅλως αἰτίας, ἀλλ' ὅτι καὶ ἀποτελοῦσιν ἓν ἐκ τῶν ἀπκραιτήτων φαινομένων τῆς ἐν γένει ἀναπτύξεως τοῦ ὀργανισμοῦ τῆς γῆς.

—

Ἡ ἐπιστήμη διδάσκει ἡμᾶς σήμερον, ὅτι ἡ γῆ ἀποτελεῖ σοφὸν καὶ πολυσύνθετον ὀργανισμόν, οἱ δὲ σεισμοὶ ἓν ἐκ τῶν πολλῶν καὶ διαφόρων φαινομένων, δι' ὧν ἐκδηλοῦται ἡ ζωτικότης καὶ ἡ προοδευτικὴ ἀκατάπαυστος κίνησις τοῦ θαυμασίου τούτου ὀργανισμοῦ.

Πᾶς τις παρατηρῶν τὰς ἀκινήτους ἀπεράντους ἐκτάσεις τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς καὶ τὰ ἀκλόνητα ὑψηλὰ καὶ ὑπερμεγέθη ὄρη, νομίζει, ὅτι ἡ γῆ εἶνέ τις ὕλη ἄδρανὴς καὶ νεκρά. Ἐν τούτοις σπουδάζων ἐν γένει τὴν ἱστορίαν αὐτῆς καὶ τὴν μέχρι σήμερον βαθμιαίαν ἀνάπτυξίν της θέλει θαυμάσει ἀνακαλύπτων, ὅτι ἡ γηΐνη αὕτη σφαῖρα,—ἡ γιγαντώδης μὲν ὡς πρὸς τὸν ἄνθρωπον, ὡς κόκκος δ' ἄμμου διὰ τὸ σύμπαν — συνίστησιν ἐν συνόλῳ ὀργανισμὸν εὐφυᾶ καὶ πολυσύνθετον, ὀργανισμὸν ἐγκρύπτοντα ὑπὸ τὴν ἐξωτερικὴν φαινομενικὴν ἀδράνειαν τοῦ ἐδάφους ἰσχυρὰς δυνάμεις ἐν ἀκαταπαύστῳ ἐνεργείᾳ, αἵτινες ἐκ τῆς γενέσεως αὐτῆς μέχρι σήμερον ἀλληλοδιαδόχως μετέβαλον τὴν σύστασιν, τὴν μορφὴν καὶ τὴν διασκευὴν αὐτοῦ.

—

Τὸ πλῆθος κοινῶς θεωρεῖ τὴν γῆν ὡς σωρείαν βράχων, πετρῶν καὶ χώματος. Σωρεία δὲ τοιαύτη οὐδὲν δύναται ἀφ' ἑαυτῆς. Ἐν τούτοις ἡ σωρεία αὕτη ἡ κατ' ἐπιφάνειαν ἀκίνητος καὶ ἀδρανὴς εἶνε ἡ ἑστία πλείστων κολοσσιαίων ἐπεξεργασιῶν συντελουμένων ἀκαταπαύστως ἐν τοῖς κόλποις αὐτῆς τῇ ἐπιδράσει γιγαντωδῶν δυνάμεων. Ἡ σωρεία αὕτη ἡ κατὰ τὸ φαινόμενον νεκρὰ συνίστησιν, ὡς εἴπομεν, ὀργανισμὸν θαυμαστὸν διατελοῦντα εἰς ἀδιάλειπτον κίνησιν καὶ ἐγκλείοντα παντοίας φυσικὰς καὶ χημικὰς λειτουργίας, ὧν ἐλαχίστη μόνον ἐκδήλωσις εἰσὶν οἱ κατὰ καιροὺς κραδασμοὶ τοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς οἱ καλούμενοι σεισμοί, ὡς θέλομεν ἴδει εὐθὺς ἐν τοῖς ἑπομένοις.

Ὅπως δὲ κατανοήσωμεν καλῶς, πῶς γίνονται οἱ σεισμοί, ἀνάγκη ὅσον τὸ δυνατὸν συντόμως καὶ εὐκρινῶς νὰ προβῶμεν εἰς μερικὴν ἀνάλυσιν τοῦ ὀργανισμοῦ αὐτοῦ τῆς γῆς καὶ νὰ προσπαθήσωμεν νὰ δώσωμεν μικρὰν ἰδέαν, τί ἦτο ἡ γῆ ἐν ἀρχῇ τῆς ὑπάρξεώς της, καὶ πῶς βαθμηδὸν ἔφθασεν εἰς ἣν εὕρηται σήμερον κατάστασιν, ὅσον αἱ ἐκ τῆς ἐπιστήμης ἔρευναι καὶ γνώσεις ἐπιτρέπουσιν ἡμῖν τοῦτο.

—

Ἡ γῆ ἐν ἀρχῇ, ὡς συμφωνοῦσι περίπου πάντες οἱ ἐπιστήμονες, ἦτο ἑστία ἰσχυρὰ θερμότητος, ἥτις διετήρει πάσας τὰς οὐσίας, ἐξ ὧν συνίστατο, εἰς ἀτμώδη κατάστασιν. Δὲν ἦτο ἑπομένως ἡ γῆ τότε εἰμὴ μᾶζα ἀερώδης, πλήρης ἀτμῶν καὶ ὁμίχλης, διάπυρος, καὶ ἐκπέμπουσα πέριξ αὐτῆς, ὡς ὁ ἥλιος, φῶς καὶ θερμότητα.

Ἀλλ' ἡ ἀπὸ πολλῶν αἰώνων ἐκπομπὴ αὕτη τῆς θερμότητος ἐξησθένει βαθμηδὸν τὴν θερμογόνον δύναμιν τῆς γηΐνης ἑστίας, ὡς ἐκ τοῦ ὁποίου ἡ θερμότης βαθμηδὸν κατήρχετο εἰς τὰ περιφερικὰ μέρη, αἱ δὲ εἰς ἀτμώδη κατάστασιν οὐσίαι, αἵτινες εὑρίσκοντο εἰς τὰ βαθμηδὸν ἀποψυχόμενα περιφερικὰ ταῦτα μέρη, κατ' ὀλίγον σὺν τῇ ἐξασθενήσει τῆς θερμότητος συνεπυκνοῦντο καὶ μετέβαινον εἰς ὑγρὰν κατάστασιν. Ἀλλὰ καθ' ὅσον ἡ θερμότης ἐξηκολούθει ἔτι νὰ ἐξασθενῇ εἰς τὰ περιφερικὰ στρώματα, ἐπὶ τοσοῦτον καὶ αἱ ὑγραὶ οὐσίαι τῶν στρωμάτων αὐτῶν ἐξηκολούθουν νὰ μεταβαίνωσι βαθμηδὸν εἰς πυκνοτέραν καὶ στερεωτέραν κατάστασιν, καὶ πολλαὶ τότε τῶν ὑγρῶν αὐτῶν οὐσιῶν ἐστερεοποιήθησαν ἐκ τῶν περιφερικῶν στρωμάτων κατὰ στοιβάδας.

Οὕτως ἐσχηματίσθη τὸ πρῶτον στερεὸν στρῶμα τοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς, τὸ ὁποῖον, ὡς εὐνόητον, ἦτο λεπτότατον καὶ ἔλαβε τὸ σφαιρικὸν ἐπίμηκες σχῆμα τῆς γῆς, λεῖον καὶ ἄνευ ἀνωμαλιῶν κατὰ τὴν ἐξωτερικὴν αὐτοῦ ἐπιφάνειαν.

—

Οἱ πλεῖστοι τῶν γεωλόγων ἰσχυρίζονται, ὅτι μετὰ ταῦτα τὰ ἐντὸς περικλεισθέντα ἀέρια καὶ οἱ ἀτμοὶ αὐξάνοντες καὶ συμπιεζόμενοι ἐξώθουν καὶ διερρήγνυον πολλαχοῦ τὸν λεπτὸν φλοιὸν αὐτὸν ἐνδίδοντα εὐκόλως εἰς τὴν ἐκ τῶν ἔσωθεν πίεσιν τῶν ἀερίων, ὡς ἐκ τοῦ ὁποίου οὗτος πολλαχοῦ ἐπτυχοῦτο, ὑπεγείρετο εἰς ὕψη, ὑψίζανεν, συνεπιέζετο, καὶ παρήγαγε τὰς ἀνωμαλίας τοῦ ἐδάφους τὰς καὶ σήμερον ἐπ' αὐτοῦ παρατηρουμένας.

Ἡ γνώμη αὕτη τῶν γεωλόγων ἡ γενικῶς σχεδὸν παραδεδεγμένη, ἐν τούτοις δὲν στηρίζεται καθ' ὁλοκληρίαν ἐπὶ ὀρθῆς βάσεως καὶ ἀποροῦμεν πῶς κατώρθωσε μέχρι σήμερον νὰ διαδοθῇ ἐπὶ

τοσοῦτον καὶ ν' ἀναφέρεται παρὰ πάντων ἀδιακρίτως ἄνευ τινὸς παρατηρήσεως.

Ἡμεῖς βεβαίως, καίπερ μὴ ἀξιοῦντες ἐπίσημον αὐθεντίαν ἐν τῇ γεωλογικῇ ἐπιστήμῃ, λογικῶς καὶ ἐπιστημονικῶς ἅμα σκεπτόμενοι εὑρίσκομεν ὅτι, ὅταν ἐσχηματίσθη ὁ πρῶτος φλοιώδης ἐπίπαγος τῆς γῆς, περιέκλεισεν ἐν τῷ κέντρῳ ἀτμοὺς καὶ ἀέρια τὰ αὐτά, ἅτινα ὑπῆρχον καὶ πρίν, ὅσα ἠδύνατο νὰ περικλείσῃ ἄνευ μεγάλης βίας· κατόπιν δὲ οὔτε ἄλλαι νέαι οὐσίαι ἔξωθεν προσετέθησαν οὔτε ἄλλοι ἀτμοί, οὔτε ἄλλα ἀέρια, ἀλλ' οὔτε καὶ ἡ κεντρικὴ θερμότης ηὔξησε πλειότερον, ὅπως οἱ ἀτμοὶ καὶ τὰ ἀέρια αὐξήσωσι καὶ πιέσαντα ὑπερμέτρως διαρρήξωσι τὸν ἅπαξ σχηματισθέντα φλοιόν. Ἐὰν δὲ τότε τὰ ἀέρια αὐτὰ περικλεισθέντα ἠνείχοντο, οὕτως εἰπεῖν, τὴν πίεσιν τοῦ φλοιοῦ, οὐδεὶς λόγος ὑπάρχει, ὅτι κατόπιν τὰ αὐτὰ ἀέρια μὲ τὴν αὐτὴν ἢ καὶ ἐλαττωθεῖσαν θερμοκρασίαν ηὔξησαν τὸ ποσόν καὶ συνεπίεσθησαν πλειότερον, ὥστε νὰ διαρρήξωσι τὸν φλοιὸν καὶ νὰ ὑπεγείρωσιν αὐτὸν κατὰ τόπους.

Πῶς ἄρα τότε ἐξηγοῦνται αἱ ἀνωμαλίαι αὗται, αἱ ὑψώσεις καὶ καθιζήσεις, αἱ πτυχαὶ καὶ συρρικνώσεις τοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς; Ἁπλῶς διὰ τῆς ὁλονὲν ἐξακολουθούσης ἀποψύξεως τῆς γῆς εἰς τὰ περιφερικὰ στρώματα καὶ τῆς ἐναποθέσεως νέων στερεῶν στοιβάδων ἐν τῇ ἐσωτερικῇ ἐπιφανείᾳ τοῦ φλοιοῦ κατὰ τὴν ἐξῆς ἐπὶ τῆς φυσικῆς ἐπιστήμης στηριζομένην ἡμετέραν γνώμην.

Εἶνε γνωστόν, ὅτι οὐσία τις ἐν ἀερώδει καταστάσει κατέχει πολὺ μεγαλείτερον χῶρον, ἢ ὅταν συμπυκνωθεῖσα φέρεται εἰς στερεὰν κατάστασιν. Ὅταν ἑπομένως ὑποθέσωμεν, ὅτι τὸ πρῶτον στερεὸν στρῶμα τῆς γῆς ἐπηκολούθησε κατόπιν ἐσωτερικῶς στερεοποίησις καὶ ἄλλου στρώματος, συμπεραίνομεν, ὅτι οἱ ἀτμοὶ καὶ τὰ ἀέρια, τὰ ὁποῖα συμπυκνωθέντα καὶ στερεοποιηθέντα ἐσχημάτισαν τὸ δεύτερον στερεὸν στρῶμα, κατεῖχον πρὶν πολὺ περισσότερον χῶρον ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῆς γῆς ἢ ἤδη, ὅτε ἐστερεοποιήθησαν. Ἄραβ ὄγκος τῆς γῆς ἠλαττώθη σπουδαίως, καὶ ἐκ τῆς ἐλαττώσεως ταύτης παρήχθη ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τοῦ πρώτου στρώματος τοῦ φλοιοῦ κενόν, ὅπερ φυσικὴ ἀνάγκη ἀπῄτει νὰ πληρωθῇ.

Ἕνεκα τῆς αἰτίας ταύτης ἑπομένως τὸ πρῶτον στερεὸν στρῶμα τῆς γῆς συνεστάλη συγκεντρικῶς, ὡς ἐκ τοῦ ὁποίου παρήχθησαν αἱ πτυχαὶ καὶ συρρικνώσεις, αἱ ὑψώσεις καὶ κυρτώσεις τοῦ φλοιοῦ.

Δὲν εἶχεν ἑπομένως τὸ ἐσωτερικὸν τῆς γῆς πλεονάζοντα ἀέρια, ὅπως βιάσωσι καὶ διαρρήξαντα τὸν φλοιὸν ἐξέλθωσιν εἰς τὴν ἐλευθέραν ἐπιφάνειαν· τοὐναντίον μετὰ τὴν συμπύκνωσιν καὶ στερεοποίησιν τοῦ δευτέρου στρώματος ἔμεινε χῶρος πλεονάζων, χῶρος κενός, ὅστις ἐδέησε νὰ πληρωθῇ διὰ τῆς συστολῆς καὶ συρρικνώσεως πρὸς τὸ κέντρον τοῦ πρώτου λεπτοῦ φλοιοῦ.

Τοῦτο πάντοτε κατόπιν ἐξηκολούθει νὰ γίνεται ἀκαταπαύστως. Οὕτω καθ' ὅσον ἡ θερμότης τῆς γῆς εἰς τὰ περιφερικὰ στρώματα αὐτῆς ἐξησθένει, ἐπὶ τοσοῦτον καὶ αἱ ἐν ἀτμώδει ἔτι καταστάσει διατελοῦσαι ἐν τοῖς στρώμασι τούτοις οὐσίαι βαθμηδὸν ἐστερεοποιοῦντο κατὰ στοιβάδας ἐναποτιθεμένας εἰς τὴν ἐσωτερικὴν ἐπιφάνειαν τῶν πρώτων στρωμάτων.

Καθ' ὅσον ὅμως ἐναπετίθεντο νέα στερεὰ στρώματα, καθ' ὅσον ἐπυκνοῦντο καὶ ἐστερεοποιοῦντο εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ φλοιοῦ νέαι οὐσίαι, ἐπὶ τοσοῦτον ἐκενοῦτο ἑκάστοτε εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς γῆς σπουδαῖος χῶρος, ὅστις ἔδει νὰ πληροῦται διὰ τῆς ἀδιαλείπτου πρὸς τὸ κέντρον συμπτύξεως καὶ συρρικνώσεως τῶν ἐξωτερικῶν στρωμάτων τοῦ φλοιοῦ.

Εὐνόητον δὲ ἤδη καθίσταται, ὅτι ἑκάστη τοιαύτη συρρίκνωσις τοῦ φλοιοῦ ἐπροξένει σεισμικὸν κλονισμὸν αὐτοῦ μέγαν. Ἐπειδὴ δὲ ἐξ ἀρχῆς ἐγένοντο αἱ συρρικνώσεις αὗται τοῦ φλοιοῦ, συμπεραίνομεν, ὅτι καὶ οἱ σεισμικοὶ οὗτοι κλονισμοὶ δὲν ἔπαυσαν πάντοτε νὰ γίνωνται, ἀφ' ὅτου ἐσχηματίσθη ἡ στερεὰ γῆ μέχρι τῆς σήμερον, καὶ θὰ ἐξακολουθήσωσιν ἔτι νὰ γίνωνται ἐπὶ μακρούς αἰῶνας, καθ' ὅσον ἀποψύχεται ἡ γῆ καὶ στερεοποιοῦνται εἰς τὴν κεντρικὴν κοιλότητα οἱ ἀτμοὶ καὶ τὰ στρώματα τοῦ φλοιοῦ αὐτῆς συρρικνοῦνται καὶ συμπτύσσονται ἀκαταπαύστως πρὸς τὸ κέντρον.

Ὅσῳ δὲ αἱ συρρικνώσεις καὶ πτυχαὶ καὶ κυρτώσεις καὶ ῥωγμαὶ καὶ διαρρήξεις τοῦ φλοιοῦ ἦσαν μεγάλαι καὶ ἐκτεταμέναι, τοσούτῳ καὶ αἱ διασείσεις τοῦ φλοιοῦ ἐγίνοντο ἰσχυραὶ καὶ εἰς μεγάλην ἔκτασιν προξενοῦσαι παντοίας ἀλλοιώσεις καὶ καταστροφὰς ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς.

[Ἕπεται συνέχεια]

Ιω. ΦΟΥΣΤΑΝΟΣ.

ΕΙΣ ΕΛΛΗΝ ΙΕΡΑΡΧΗΣ

Ἡ Γαλλικὴ κυβέρνησις, ὡς γνωστόν, ἀπηγόρευσε τὴν εἰς τοὺς λιμένας τῆς Γαλλίας εἰσαγωγὴν οἴνων περιεχόντων γύψον ὡς ἐπιβλαβῶν εἰς τὴν ὑγίειαν τῶν κατοίκων. Ἡ ἀπαγόρευσις αὕτη ἔπληξεν ἰδιαίτατα τὴν Κύπρον, ἧς οἱ χωρικοὶ ἐκ μακρᾶς συνηθείας ἀναμιγνύουσι γύψον μετὰ τῶν οἴνων των καὶ μετακομίζουσιν αὐτοὺς διὰ πισσωμένων ἀσκῶν, νομίζοντες ὅτι οὕτω διατηροῦσι τήν τε γεῦσιν καὶ τὸ μέλαν χρῶμά των.

Ἡ τοιαύτη δικαία ἄλλως ἀπαγόρευσις καιρίως ζημιοῦσα τὸ ἀνθηρὸν τῆς ἑλληνίδος νήσου ἐμπόριον, ἐνέβαλεν εἰς μέριμναν πάντας τοὺς κηδομένους τοῦ κυπριακοῦ λαοῦ. Οἱ πρόκριτοι ἐνουθέτησαν τοὺς ἀμπελουργοὺς νὰ παύσωνται ποιοῦντες πλέον χρῆσιν γύψου καὶ πισσωμένων ἀσκῶν. Ὁ δὲ διαπρεπὴς ἐπίσκοπος Κιτίου, τοῦ ὁποίου εἰς τοὺς παρακολουθοῦντας τὰ τῆς Κύπρου, εἶναι γνωσταὶ αἱ ἀδιάλειπτοι ὑπὲρ τῆς εὐημερίας τῶν κατοίκων αὐτῆς ἐνέργειαι, καὶ τοῦ ὁποίου ἡ φωνὴ εὐθαρσὴς ἀκούεται ἑκάστοτε ὑπερμαχοῦσα τῶν ἀληθῶν κυπριακῶν συμφερόντων ἐν τῷ Νομοθετικῷ τῆς νήσου Σώματι οὐτινος διατελεῖ μέλος, ἀπέστειλεν ἐγκύκλιον «πρὸς τοὺς κατοίκους τῶν κρασοχωρίων τῶν διαμερισμάτων Λάρνακος καὶ Λεμησσοῦ».

Διὰ γλώσσης ἁπλουστάτης καὶ ἀποκλινούσης ἐν τισι πρὸς τὸ κυπριακὸν ἰδίωμα, δι' ὕφους ἀπερίττου καὶ ἀπηλλαγμένου κόμπου, οὐχὶ ἐν βυζαντιακῷ φόρτῳ φράσεως ἀλλ' ἐν οἰκειότητι πατρὸς πρὸς τέκνα συμβουλεύει περὶ τοῦ πρακτέου τὸ πνευματικὸν αὐτοῦ πλήρωμα:

«Ἀγαπητοί μου Χριστιανοί. — Ἐπειδὴ πολλὰ χωρία θὰ ἔχουν πατημένα τὰ σταφύλια τους πρὸ τοῦ νὰ περάσω ἀπ' αὐτά, διὰ τοῦτο θεωρῶ χρέος μου νὰ σᾶς πέμψω τὴν παροῦσαν ἐπιστολήν μου διὰ νὰ σᾶς συμβουλεύσω νὰ προσέξητε εἰς τὴν κατασκευὴν τῶν κρασιῶν σας ἐφέτος περισσότερον παρὰ ἄλλοτε....

«Χριστιανοί μου. Μόνη αἰτία ὅπου ἀκρίβωσαν τὰ κρασιὰ τῆς Κύπρου εἶνε μία ἀρρώστια τῶν ἀμπελιῶν ποῦ ἔπιασε τὰ ἀμπέλια τῆς Γαλλίας (Φραντζας).

«Τὸ βασίλειον ἐκεῖνο ἐποῦλε καὶ πουλεῖ κρασιὰ εἰς ὅλον τὸν κόσμον εἰς ποτήλιαις, διὰ τοῦτο καὶ ὅταν ἦσαν γερὰ τὰ ἀμπέλια τους δὲν τοὺς ἔφθαναν, καὶ ἀγόραζαν καὶ ἀπὸ ἄλλα βασίλεια, ἤγουν ἀπὸ τὴν Ἱσπανίαν καὶ τὴν Ἰταλίαν· ἀλλὰ τώρα ὀλίγα χρόνια ἔπιασεν ἡ ἰδία ἀρρώστια καὶ τὰ ἀμπέλια τῶν ἄλλων δύο βασιλείων. Διὰ τοῦτο οἱ Γάλλοι ἐζήτησαν ἀπὸ τὴν Κύπρον κρασιά, καὶ ἀφοῦ εἶδαν τὰ κρασιά μας ὅτι ἔχουν καὶ χρῶμα καλὸν καὶ δύναμιν πολλὴν, τοὺς ἤρεσαν, ἀλλὰ ἔγραψαν ἀπὸ τότε εἰς τοὺς ἐμπόρους μας νὰ τὰ κάμουν ἄπισσα καὶ ἄψωτα.

«....Τώρα ὅμως ἐπειδὴ εἶδαν ὅτι οὔτε ἡ τέχνη τους κατώρθωσε ν' ἀφαιρῇ τὴν βρώμαν τῆς πίσσας καὶ τὴν θολάδαν καὶ θυμάδαν τοῦ ψωμοῦ... καὶ ἐκτὸς τούτου ἐπειδὴ πρῶτον μὲν ἤρχισαν τ' ἀμπέλια τους νὰ διορθόνωνται καὶ δεύτερον ἔμαθον νὰ κατασκευάζουν κρασιὰ ἀπὸ τὴν Κορινθιακὴν σταφίδα τῆς Ἑλλάδος, ποῦ βγάλλουν μιλλιούνια καντάρια τὸν χρόνον, διὰ τοῦτο ἀπεφάσισαν νὰ μὴ ἀγοράσουν πλέον κρασὶ τῆς Κύπρου... Ὅσον διὰ τὸν ψωμὸν μάλιστα, ἐπειδὴ ἐγνώρισαν οἱ γιατροὶ ὅτι βλάπτει καὶ εἰς τὴν ὑγείαν τῶν ἀνθρώπων ποῦ τὸ πίνουν, ἐπρόσταξεν ἡ κυβέρνησις τῆς Γαλλίας εἰς τὰ τελωνεῖα νὰ μὴ τὸ ἀφίνουν νὰ περάσῃ μέσα ἀπὸ τὸ Βασίλειον...

«Λοιπὸν σᾶς συμβουλεύω πατρικῶς, ἀγαπητοί μου Χριστιανοί, καὶ σᾶς ἐξορκίζω διὰ τὸ συμφέρον σας ν' ἀκούσητε πλέον τὴν συμβουλήν μου καὶ νὰ παύσητε τὸν ψωμὸν καὶ τὰ ἀσκιὰ τὰ *πισσωμένα χωρὶς ἄλλο*, διότι πρὸ πάντων ἀπὸ τὰ ἀσκιὰ εἶνε ὅπου λαμβάνει τὸ κρασί σας τὴν βρώμαν, καὶ μάλιστα ἀφότου μεταχειρίζεσθε ξενικὴν πίσσαν. Κάμετε βαρελοῦδια καὶ δὲν κοστίζουν περισσότερον σήμερον ἀπὸ τὰ ἀσκιά. Ὡς πρὸς δὲ τὸν ψωμὸν εἴσθε γελασμένοι πῶς μαυρίζει τὸ κρασί· ἀπεναντίας τὸ *χαμηλίζει*.

Καὶ ταῦτα ἐγώ· εἴθε δὲ ὁ Ὕψιστος νὰ σᾶς φωτίσῃ τὸ συμφέρον σας».

Ὁμολογοῦμεν ὅτι ἡ ἐγκύκλιος αὕτη, ἧς τὸ πλεῖστον παρέθεμεν, βαθεῖαν ἐνεποίησεν ἡμῖν ἐντύπωσιν. Εἴδομεν ἐν αὐτῇ ἱεράρχην μὴ ἀπαξιοῦντα μέχρι τῶν κοινοτάτων τοῦ ποιμνίου του συμφερόντων νὰ κατέλθῃ, λαλοῦντα εἰς αὐτὸ περὶ κεδροπίσσης καὶ γύψου. Πόσοι ἐκ τῶν ἱεραρχῶν τῆς τε ἐλευθέρας καὶ δούλης Ἑλλάδος, ὅπως δὲν μολύνουσι τὰ πέλματα τῶν ὑποδημάτων ἐπισκεπτόμενοι πτωχικὰς συνοικίας πρὸς ἀρωγὴν καὶ παραμυθίαν, οὔτε τὴν γλῶσσάν των μολύνουσι περὶ τοιούτων λαλοῦντες! Ἡ βασιλεία αὐτῶν οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου! Ἀπὸ τοῦ ὕψους τοῦ μητροπολιτικοῦ ἢ ἐπισκοπικοῦ θρόνου των δὲν καταδέχονται νὰ κύψωσι πρὸς τὰ κάτω ὅπως ἴδωσι τὰς ἀνάγκας τοῦ λαοῦ αὐτῶν. Δὲν αἰσθάνονται ὅτι ἔχουσιν εὐθύνην οὐ μόνον διὰ τὴν μετὰ θάνατον τύχην τῶν ψυχῶν τῶν πνευματικῶν ὑπηκόων των, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἐπὶ τοῦ κόσμου εὐημερίαν των, καὶ ὅτι καθῆκόν των εἶνε νὰ μεριμνήσωσι καὶ περὶ μορφώσεως καὶ ἀναπτύξεως αὐτῶν ἀνθρωπίνης τε καὶ ἐθνικῆς καὶ οὐχὶ μόνον περὶ τῶν πέραν τοῦ τάφου. Τὸ ἀληθὲς τοῦ Χριστιανισμοῦ πνεῦμα καὶ τὰ μεγάλα τοῦ ἑλληνισμοῦ συμφέροντα ἱεράρχας ὡς τὸν Κιτίου ἀπαιτοῦσι, διότι ὁ προνοῶν περὶ τῶν οἴνων τῶν ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν του χριστιανῶν, προνοεῖ πάντως καὶ περὶ τῆς παιδεύσεως καὶ τῆς ἠθικῆς διαπλάσεως αὐτῶν. Τοιοῦτος δέον νὰ ἦ Ἕλλην ἱεράρχης μὴ ἀπαξιῶν νὰ κατέλθῃ μέχρι τῶν εὐτελεστάτων μεριμνῶν περὶ τοῦ ποιμνίου του, ὡς δὲν ἀπηξίωσε μέχρι τῶν ποδῶν τῶν μαθητῶν του νὰ κατέλθῃ αὐτὸς ὁ γλυκύτατος Ἰησοῦς.

Η ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΝΑΥΤΙΛΙΑ

Τὸ γνωστὸν τοῖς πᾶσι διεθνὲς κατάστημα Bureau Veritas ἐξέδωκεν ἐσχάτως τὴν συνήθη Ἐπετηρίδα, ἥτις ἐφέτος εἶνε ὀγκωδεστέρα ἢ ἄλλοτέ ποτε. Ἐν τῇ ἐπετηρίδι ταύτῃ ὑπάρχουσιν ἀκριβῶς ἀναγεγραμμένα κατ' ἀριθμὸν καὶ κατ' ὄνομα πάντα τὰ ἱστιοφόρα καὶ ἀτμόπλοια τῆς ὑφηλίου (νοεῖται οἴκοθεν ὅτι πρόκειται μόνον περὶ τῆς ἐμπορικῆς ναυτιλίας) μετὰ ἀξιολόγων συγ-

κριτικῶν παρατηρήσεων. Ὅτι τὰ μὲν ἱστιοφόρα σκάφη ἐλαττοῦνται ὑσημέραι, αὐξάνονται δὲ τὰ ἀτμήρη, εἶναι ἀπὸ πολλοῦ ἀλήθεια ἀναμφισβήτητος. Ἡ προκειμένη ἐπετηρίς παρέχει νέαν καὶ ἐναργεστάτην τούτου ἀπόδειξιν. Πέρυσιν, ὁ ἀριθμὸς ἁπάντων τῶν ἱστιοφόρων πλοίων ἀνήρχετο εἰς 43,692, ἐφέτος δὲ ἐμειώθη εἰς 42,545· ὁ κατ' ἔτος βαθμιαῖος οὗτος μαρασμὸς τῆς ἱστιοφόρου ναυτιλίας ἁπάντων ἀνεξαιρέτως τῶν ἐθνῶν ἐπαγγέλλεται ὡς μὴ ὤφελε τὸν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον προσεχῆ αὐτῆς θάνατον, δὲν θὰ παρέλθῃ δὲ ἴσως πολὺς χρόνος καὶ τὰ ἱστιοφόρα σκάφη θὰ ἀριθμῶνται οὕτως εἰπεῖν ἐπὶ τῶν δακτύλων. Τὰ προμνημονευθέντα 42,545 σκάφη εἶναι κατ' ἔθνη διανεμημένα ὧδέ πως·

	Ἀριθμὸς πλοίων	Χωρητικότης τόνων
Ἀγγλίας	14,584	4,654,214
Ἀμερικῆς	6,102	2,060,258
Νορβηγίας	3,813	1,373,512
Γερμανίας	2,328	849,869
Ἰταλίας	2,776	825,455
Ῥωσσίας	2,157	469,098
Σουηδίας	1,960	403,887
Γαλλίας	2,136	385,631
Ὁλλανδίας	940	276,480
Ἱσπανίας	1,450	269,578
Ἑλλάδος	1,348	268,464
Αὐστρίας	464	192,590
Δανίας	991	154,652
Πορτογαλίας	365	80,225
Τουρκίας	416	69,627
Χιλῆς	135	65,509
Ἰαπωνίας	105	29,909
Βρασιλίας	106	29,090
Περοῦ	31	21,180
Ἀργεντίνης	68	15,833
Οὐραγουάης	34	10,904
Νικαραγούης	24	10,187
Χαβάης	24	9,242
Μεξικοῦ	45	7,997
Βελγίου	25	7,231
Σιὰμ	15	6,368
Γουατεμάλης	18	6,519
Χαΐτης	20	3,642
Ῥωμουνίας	19	3,314
Βολιβίας	3	2,413
Βενεζουέλης	12	2,108
Σὰν Σαλβατὸρ	5	1,770
Κολομβίας	7	1,334
Κίνας	3	1,005
Κοσταρίκας	4	891
Ταΐτης	2	439
Μαυροβουνίου	3	412
Λιβερίας	2	317
Ἱεροσολύμων	1	293
Σὰν Δομίγγου	2	260
Τύνιδος	3	258
Χονδούρας	1	198
Σύνολον	42,545	12,571,384

Ἀπ' ἐναντίας, ἡ ἀτμοπλοϊκὴ ναυτιλία αὐξάνεται κατὰ μικρόν, εἰ καὶ οὐχὶ μετὰ τοσαύτης ταχύτητος μεθ' ὅσης ἐλαττοῦται ἡ ναυτιλία ἡ ἱστιοφόρος. Ὁ ὁλικὸς ἀριθμὸς τῶν ἀτμοπλοίων ἁπάντων τῶν κρατῶν συμποσοῦται εἰς 8547, χωρητικότητος 6,817,400 τόνων. Παρατιθέμεθα δὲ ὧδε καὶ τούτων τὸν πίνακα, κατὰ τὰ οἰκεῖα ἔθνη.

	Ἀτμόπλοια	Χωρητικότης τόνων
Ἀγγλίας	4,906	4,199,144
Γαλλίας	468	494,023
Γερμανίας	529	431,700
Ἀμερικῆς	379	347,449
Ἱσπανίας	356	260,308
Ὁλλανδίας	167	141,071
Ἰταλίας	158	129,482
Ῥωσσίας	218	108,295
Νορβηγίας	275	107,800
Σουηδίας	329	98,529
Αὐστρίας	105	96,163
Δανίας	174	85,300
Βελγίου	62	83,286
Ἰαπωνίας	101	58,021
Ἑλλάδος	57	34,462
Βρασιλίας	82	32,090
Αἰγύπτου	28	20,560
Πορτογαλίας	27	17,367
Χιλῆς	23	16,323
Μεξικοῦ	12	11,756
Ἀργεντίνης	22	7,967
Κίνας	9	7,567
Τουρκίας	17	7,297
Χαβάης	12	6,197
Περοῦ	5	4,060
Χαΐτης	4	2,259
Ζανζιβάρης	2	1,750
Οὐρκγουάης	4	1,507
Ῥωμουνίας	3	1,403
Τύνιδος	2	1,204
Χονδούρας	1	543
Περσίας	1	579
Βενεζουέλας	3	540
Κοσταρίκας	2	425
Σιὰμ	2	351
Ἰσημερινοῦ	1	249
Σὰν Δομίγγου	1	103
Σύνολον	8547	6,817,400

Τὸ κατωτέρω ποιημάτιον ἐξελληνίσθη ἐλευθέρως κατὰ τὸ ἱσπανικὸν ἆσμα «la Paloma», οὗτινος ὁ ἦχος ἐγένετο ἰσχάτως τοσοῦτον δημοφιλὴς ἐνταῦθα ἀδόμενος πανταχοῦ. Ἡ μετάφρασις ἐγένετο ἀκριβῶς εἰς τὸ μέτρον τοῦ πρωτοτύπου, ἵνα οὕτω καὶ τὸ ἑλληνικὸν προσαρμόζεται εἰς τὸν ἦχον καθ' ὃν ᾄδεται τὸ ἱσπανικὸν ᾆσμα.

Ο ΝΑΥΤΗΣ

(Κατὰ τὸ ἱσπανικὸν «la Paloma»)

Μάνα,—τῆς εἶπα·—τώρα
θὰ πάω μακρυά·
εὔχου γιὰ τὸ παιδί σου
'ς τὴν Παναγιά.
Μαζῆ της κ' ἡ Μαρίω μου
'ὡς τὸ γιαλό,
ἐδάκρυσε ποῦ μ' εἶδε
ν' ἀναχωρῶ.
Ἄχ! ἂν χαθῶ, γλυκειά μου
παρηγοριά,
κ' ἐν ἄσπρο περιστέρι
θὰ ἰδῆς τ' ἀργά,
μὴν κλεῖς τὸ παραθύρι,
γιατὶ 'μπορεῖ
αὐτὸ νᾷν' ἡ ψυχή μου
'ποῦ σὲ ζητεῖ.

—

Φύσα, μωρὴ νοτιά!
Τῆς θάλασσας παιδιά,
ν' ἀντιλαλῇ δὲν παύει
«Μαριώ μου!» ἡ στερειά.

Σὰν ξαναΐδῶ τὴ μάνα,
μὲ τὴ Μαριώ,
'ς τὸ περιγιάλι, ὄχι
ὄνειρο πλειό, —
τότ' ἔχε γειά, καράβι,
σὺ ποῦ συχνὰ
μ' ἔδλεπες νὰ δακρύζω
πρὸς τὴ στερειά.
Αὔριο γιὰ μᾶς, Μαριώ μου,
εἶνε ἑορτή...
Ἂς γίνουν τὰ στεφάνια
καὶ κάθε τί...
Κόραις, ἑτοιμασθῆτε,
γιὰ τὸ χορό·
τὸ ἄστρο τοῦ Αἰγαίου
θὰ νυμφευτῶ.

—

Φύσα, μωρὴ νοτιά,
Τίρα μόλα, παιδιά!
Ν' ἀντιλαλῇ δὲν παύει
«Μαριώ μου!» ἡ στερειά.

Ὦ! δόξα νᾶχῃς, Θέ' μου!
νά... τὸ νησί...
Νά... βλέπω καὶ τὴ μάνα,
μά... μοναχή...
Μάνα, ἡ Μαριώ ποῦ εἶνε;
Δὲ μοῦ 'μιλεῖς;...
Ἐκεῖνο 'κεῖ τὸ μνῆμα
τί μ' ὁδηγεῖς;...
Ἄχ! τ' ἄσπρο περιστέρι,
Μαριώ μ' αὐτὸ
ἐσύ, ἐσύ 'σαι!... Μάνα,
θὰ σκοτωθῶ!

—Αἴ! ναύτη, 'ς τὸ τιμόνι
κοιμᾶσ' ἐδῶ;

—Κοιμοῦμουν, καπετάνε;
Σ' εὐχαριστῶ!

—

Φύσα, μωρὴ νοτιά!
Στὴ μαΐστρα, παιδιά!
Ν' ἀντιλαλῇ δὲν παύει
«Μαριώ μου!» ἡ στερειά.

Ι. Ἰσιδωρίδης Σκυλίσσης.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ἡ Ἐπιστημονικὴ Ἐπιθεώρησις τῶν Παρισίων δημοσιεύει περίληψιν ἄρθρου τινὸς τοῦ παρ' ἡμῖν ἀρχιάτρου κ. Βερνάρδου Ὀρνστάιν «Περὶ τῆς μακροβιότητος ἐν Ἑλλάδι», καταχωρισθέντος ἐν τοῖς Ἀρχείοις τοῦ Βίρχωβ. Ἡ ἀναλογία τῶν μακροβίων εἶνε ἐν Ἑλλάδι πολλῷ μείζων ἢ ἀλλαχοῦ. Ἀναδημοσιεύουσα ἡ Ἐπιθεώρησις πίνακα τῶν ἐν Ἀθήναις συμβάντων θανάτων ἀπὸ Φεβρουαρίου 1884 μέχρι Μαρτίου 1885, ἐξ οὗ προκύπτει ὅτι ἐπὶ 2284 θανόντων οἱ 166 ἦσαν ὑπερογδοηκοντούτεις (115 ἀπὸ 80—90 ἐτῶν, 42 ἀπὸ 90—100, καὶ 9 ὑπερεκατοντούτεις), παρατηρεῖ ὅτι οἱ ἀριθμοὶ οὗτοί εἰσιν ἄξιοι πολλῆς προσοχῆς. Κατὰ τὰ πορίσματα τῶν μέχρι τοῦδε γενομένων παρατηρήσεων περὶ τῆς διαρκείας τοῦ βίου ἐν ἄλλαις χώραις, ἀναλογεῖ κατὰ μέσον ὅρον ἀνὰ εἷς πέντε καὶ ὀγδοηκοντούτης ἐπὶ 100 κατοίκων· ἀνὰ εἷς πέντε καὶ ἐνενηκοντούτης ἐπὶ 1000· ἀνὰ εἷς ἑκατοντούτης ἐπὶ δεκακισχιλίων· ἀνὰ εἷς πέντε καὶ ἑκατοντούτης ἐπὶ ἑκατονταπακισχιλίων· ἀνὰ εἷς δέκα καὶ ἑκατοντούτης ἐπὶ ἑνὸς ἑκατομμυρίου, καὶ πάλιν εἶνε τοῦτο σπανιώτατον. Αἱ περιεργότατα παρατηρήσεις τοῦ κ. Ὀρνστάϊν θὰ ἦσαν διδακτικώτεραι ἂν συνεπληροῦντο διὰ πληροφοριῶν περὶ τῆς διαίτης καὶ τῶν ἔργων τῶν μακροβίων· ἀλλὰ καὶ ὡς ἔχουσιν ἐνδιαφέρουσιν ἀναντιρρήτως τὰ μέγιστα ὑπὸ ἀπογραφικὴν καὶ ἐθνολογικὴν ἔποψιν.

Παρὰ τοῖς ἐν Ἀθήναις δικαστηρίοις εἰσὶν ἐν ὅλῳ διωρισμένοι 647 δικηγόροι, πληρώνοντες εἰς τὸ δημόσιον ἐτησίως φόρον ἐπιτηδεύματος 49,500 δρ. Ἐκ τῶν 647 τούτων δικηγόρων 6 ἀνήκουσιν εἰς τὴν στ' τάξιν τῶν ἐπιτηδευματιῶν καὶ καταβάλλουσιν ἕκαστος ἐτησίως ὡς φόρον 360 δραχμάς, 2 εἰς τὴν ε' καὶ καταβάλλουσι 300, τρεῖς εἰς τὴν δ' καὶ καταβάλλουσι 240, 4 εἰς τὴν γ' καὶ καταβάλλουσιν 180, 74 εἰς τὴν β' καὶ καταβάλλουσιν 120 καὶ 536 εἰς τὴν α' καὶ καταβάλλουσιν 60.

Ὁ Ρῶσσος ἐπιστήμων Σμαγινὶν ἐποίησε πολλὰ πειράματα, ὅπως βεβαιωθῇ περὶ τῆς ἐπιρροῆς ἣν ἔχει τὸ ἠλεκτρικὸν φῶς εἰς τὴν βλάστησιν τῶν φυτῶν καὶ τὴν ὡρίμανσιν τῶν καρπῶν. Κατὰ τὰς ρωσσικὰς ἐφη-

μερίδας τὰ πειράματα ταῦτα ἐπέτυχον πληρέστατα, διότι τά τε φυτὰ ἐβλάστησαν καὶ οἱ καρποὶ ὡρίμασαν ἕνα μῆνα πρὸ τοῦ συνήθους, φωτιζόμενοι δι' ἠλεκτρικοῦ φωτός.

Κατ' ἔκθεσιν τοῦ ἐπὶ τῶν δημοσίων ἔργων ὑπουργείου τῆς Γαλλίας οἱ ἐν ἐκμεταλλεύσει σιδηρόδρομοι τῆς Εὐρώπης κατὰ τὴν 19)31 δεκεμβρίου 1885 εἶχον ὡς ἑξῆς· Γερμανία 37,535 χιλιόμετρα, Γαλλία 32, 491, Ἀγγλία 30,983, Ρωσσία 26,483 καὶ 232 στρατιωτικὸν σιδηρόδρομον ἐν τῇ μέσῃ Ἀσίᾳ, Αὐστρία 22,631, Ἰταλία 10,354, Ἱσπανία 9,185, Σουηδία καὶ Νορβηγία 8,454, Βέλγιον 4,410, Ἑλβετία 2,758. Κατ' ἄλλας δὲ σημειώσεις Κάτω Χῶραι 2650, Πορτογαλλία 1520, Δανία 1900, Τουρκία εὐρωπαϊκὴ 1756, Σερβία 240 καὶ Ἑλλὰς 175. Ἐν δὲ τῇ Ἀμερικῇ μόνον αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι ἔχουσι σιδηροδρόμους ἐκτάσεως 201,735 χιλιομέτρων· ὁ Καναδᾶς 15,000, τὸ Μεξικὸν 5,200, ἡ κεντρικὴ Ἀμερική, αἱ Ἀντίλλαι, ἡ Κολομβία καὶ ἡ Βενεζουέλα 2210, ἡ Βραζιλία 6,115, ἡ Ἀργεντινὴ δημοκρατία 4,100, ἡ Παραγουάη 72 μόνον, ἡ Οὐρουγουάη 470, ἡ Χιλὴ 1850, τὸ Περοῦ 2,600 καὶ ἡ Βολιβία 56. Αἱ δαπάναι πρὸς στρῶσιν τῶν ἐν Εὐρώπῃ σιδηροδρόμων ὑπελογίσθησαν εἰς 70,520, 750,900 δραχμάς. Καὶ ἡ μὲν Γερμανία ἐδαπάνησε 12,085,150,000, ἡ Αὐστροουγγαρία 6,370,850.000, ἡ Μεγάλη Βρετανία 20,020,520,000, ἡ Γαλλία 11,130,072,000 ἡ Ρωσσία 6,020,150,000 καὶ ἡ Ἰταλία 2 1)2 περίπου δισεκατομμύρια δραχμῶν. Ἐν συνόλῳ τὰ κατατεθέντα κεφάλαια πρὸς στρῶσιν ὅλων τῶν ἐπὶ γῆς σιδηροδρόμων ὑπελογίσθησαν εἰς 125 δισεκατομμύρια δραχμῶν.

Κατ' ἀκριβεῖς πληροφορίας δημοσιευομένας ἐν τῷ Ἡ μ ε ρ ο λ ο γ ί ῳ τῆς «Ἑστίας», ἡ Ἑλλὰς σήμερον ἔχει ἐν ἐνεργείᾳ σιδηροδρόμους μήκους 598 χιλιομέτρων, ἐξ ὧν 10 χιλιομέτρων εἶνε ὁ ἀπὸ Ἀθηνῶν εἰς Πειραιᾶ σιδηρόδρομος, 206 οἱ θεσσαλικοὶ σιδηρόδρομοι, 304 ὁ ἀπὸ Πειραιῶς εἰς Πελοπόννησον, 65 ὁ τοῦ Λαυρείου, καὶ 13 ὁ ἀπὸ Πύργου εἰς Κατάκωλον.

Ἐν τῇ ἐργατικῇ ἐκθέσει τῶν Παρισίων εἶνε ἐκτεθειμένη περιεργοτάτη ψηφοφορικὴ μηχανή, ἥτις προσεχῶς θὰ τεθῇ εἰς ἐνέργειαν ἐν ταῖς γαλλικαῖς βουλαῖς. Ἡ μηχανὴ αὕτη ἐφευρεθεῖσα ὑπὸ τοῦ κ. Debayeux καὶ λειτουργοῦσα διὰ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ, σκοπεῖ τὴν ἀποφυγὴν σφαλμάτων ἐν τῇ ἀπαριθμήσει τῶν ψήφων καὶ τῇ σημειώσει τῶν ψηφοφορησάντων, πρωτίστως δὲ τὴν οἰκονομίαν χρόνου. Ἕκαστος βουλευτὴς ἔχει ἐπὶ τοῦ ἀναλογίου του τρία κομβία, συγκοινωνοῦντα διὰ σύρματος μετὰ πινάκων εὑρισκομένων ἐν τῷ προεδρείῳ· τὸ ἓν τῶν κομβίων εἶνε διὰ τὰ ναί, τὸ ἕτερον διὰ τὸ ὄχι καὶ τὸ τρίτον διὰ τὰς ἀρνήσεις. Ὁ πρόεδρος κηρύττων τὴν ἔναρξιν τῆς ψηφοφορίας, ἀποκαθίστησι τὴν συγκοινωνίαν τῶν κομβίων μετὰ τῶν πινάκων, καὶ μετὰ παρέλευσιν τὸ πολὺ πέντε λεπτῶν τῆς ὥρας ἡ ψηφοφορία περατοῦται καὶ ἂν ἡ βουλὴ εἶνε πολυμελεστάτη. Περατωθείσης τῆς ψηφοφορίας ὁ πρόεδρος διακόπτει τὴν συγκοινωνίαν. Ἐν τοῖς πίναξι δὲ σημειοῦται ἐν τῷ πρώτῳ ὁ ἀριθμὸς τῶν ψηφοφορησάντων ὑπὲρ τῆς προτάσεως, ἐν ἑτέρῳ τὰ ὀνόματα αὐτῶν, ἐν δυσὶν ἄλλοις ὁ ἀριθμὸς καὶ τὰ ὀνόματα τῶν καταψηφισάντων καὶ ἐν πέμπτῳ πίνακι ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀρνηθέντων ψήφων.

Δύο ἀοιδοὶ ἐν Ῥίῳ Ἰανείρῳ διέθεσαν τὰς εἰσπράξεις τῶν εὐεργετικῶν παραστάσεων αὐτῶν εἰς φιλανθρωπότατον ἔργον, τὴν ἀπελευθέρωσιν δούλων. Ἡ Ῥωσσὶς Ναδίνα Βουλικιώφ, ἰταλικοῦ τινος μελοδραματικοῦ θιάσου, ἠγόρασε διὰ τῶν εἰσπράξεων παραστάσεως τῆς Ἀϊδᾶς πέντε μαύρους δούλους. Πάντα τὰ εἰσιτήρια εἶχον πωληθῇ ἀπὸ τῆς προτεραίας, γνωστοῦ γενομένου τοῦ σκοποῦ τῆς παραστάσεως. Κατὰ τὸ τέλος ταύτης παρέστησαν ἐπὶ σκηνῆς οἱ πέντε ἀπελεύθεροι, εἰς οὓς ἡ ἀοιδὸς ἔδωκε τὰ ἐξασφαλίζοντα τὴν ἐλευθερίαν των συμβόλαια. Ὁ ἐνθουσιασμὸς τῶν θεατῶν ἦτο ἀπερίγραπτος. Τὸ ἀγαθὸν παράδειγμα τῆς Ῥωσσίδος ἀοιδοῦ ἐμιμήθη μετά τινας ἡμέρας ἐν τῇ αὐτῇ πόλει καὶ ἡ ἀοιδὸς μελοδραματίων Πρετσιόζη, ἀπελευθερώσασα δύο μαύρους διὰ τῶν εἰσπράξεων εὐεργετικῆς παραστάσεως τῆς Φ α τ ι ν ί τ σ α ς.

Αἱ Ἀμερικανίδες ἐφεῦρον νέον ἰδιότροπον συρμὸν πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ καλλωπισμοῦ των, ἤτοι ζῶντα κάνθαρον πρὸς κόσμησιν τοῦ πίλου. Ὁ κάνθαρος εἶναι δεδεμένος διὰ μεταξίνου σειρητίου πορπουμένου διὰ χρυσῆς πόρπης εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ πίλου. Ὁ δέσμιος περιέρχεται γύρω τοῦ πίλου, ἀλλὰ φθάνων εἰς τὸ ἄκρον αὐτοῦ δὲν δύναται νὰ προχωρήσῃ, διότι τὸ μῆκος τοῦ σειρητίου ἔχει καλῶς ὑπολογισθῇ, ὅπως μὴ ἐπιτρέπῃ αὐτῷ πλείονα ἐλευθερίαν. Καὶ οὕτως ἐπιστρεφόμενος ὁ κάνθαρος ἐπαναλαμβάνει τὴν ἀτέρμονα περιοδείαν του. Ἀφαιροῦσα τὸν πίλον ἡ Ἀμερικανὶς ἐμβάλλει τὸν κάνθαρον ἐντὸς πυξίδος ἐμπεριεχούσης σαθρὸν ξύλον ἐξ οὗ τρεφόμενος οὗτος λησμονεῖ τὰ δεινὰ τῆς δουλείας. Ὁ κάνθαρος μετὰ τῆς πυξίδος καὶ τῆς ἀλύσεως τιμᾶται ἀπὸ 50 μέχρι 60 δραχμῶν.

Ὡς γνωστόν, ὁ Βολταῖρος ἠγάπα πολὺ τὰ χρήματα, τοιαύτην δὲ ἰδέαν εἶχε καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων. Ἡμέραν τινὰ ἐξήγαγον τοῦ ποταμοῦ γυναῖκα, ἥτις δὲν ἐφαίνετο ἂν ἦτο νεκρὰ ἢ ζῶσα. Ὁ Βολταῖρος παρὼν εἰς τὴν σκηνήν, «—Θέσατέ της, εἶπε, νόμισμα χρυσοῦν εἰς τὴν χεῖρα.... ἂν δὲν τὴν κλείσῃ, βεβαίως εἶνε νεκρά.

Ὁ Κύριος πρὸς τὸν ὑπηρέτην του.— Μὰ τὸ Θεό, Γιώργη, δὲν ξέρω σὺ εἶσαι τρελλὸς ἢ ἐγώ».

Ὑπηρέτης.— Σᾶς ἔχω, ἀφεντικό, γιὰ πολὺ φρόνιμο καὶ δὲν μπορῶ νὰ πιστέψω πῶς μπορεῖτε νὰ πάρετε τρελλὸν ὑπηρέτην.

Δάσκαλος.—Ἦτο κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ἡλικίας της ἡ γῆ ἡμῶν θερμοτέρα ἢ ψυχροτέρα;

Μαθητής.—Δὲν ἐνθυμοῦμαι, κύριε δάσκαλε, ἀπὸτότε.

Γ ε ω ρ γ ο ς.—Παράξενο πρᾶγμα! ἅμα τὸ βράδυ πίῳ καφὲ δὲν μπορῶ νὰ κοιμηθῶ ὅλη τὴ νύχτα.

Ἀ γ α θ ό π ο υ λ ο ς.—Μπὰ σὲ μένα συμβαίνει ὅλως διόλου τὸ ἐναντίον· ὅταν κοιμηθῶ δὲν μπορῶ νὰ πίῳ κανένα καφὲ πλέον.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν καταστημάτων ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1886—589.